

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών

Προσεγγίσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αποτίμηση ανοιχτού προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις υποδοχής προσφύγων

POST GRADUATE THESIS

Assessment of an open curriculum for teaching Greek in the refugee reception classes

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ(ΤΩΝ)/NAME OF STUDENTS

Σταματελόπουλος, Ιωάννης

Stamatelopoulos, Ioannis

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THE SUPERVISOR

Καρκαλούσος, Πέτρος

Karkalousos, Petros

ΑΙΓΑΛΕΩ/AIGALEO 2019-2020

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program
Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS

**Assessment of an open curriculum for teaching Greek in the refugee
reception classes**

NAME OF STUDENT: Stamatelopoulos, Ioannis

Registration Number: 18072

Email: sisata1967@gmail.com

FIRST SUPERVISOR

Karkalousos, Petros

SECOND SUPERVISOR

Vamvakas, Ioannis

AIGALEO 2019-2020

Δήλωση περί λογοκλοπής

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην διπλωματική μου εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Σταματελόπουλος, Ιωάννης

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους μου τους καθηγητές που με υποστήριξαν για να ολοκληρώσω αυτό το μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Ιδίως θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας διπλωματικής, κ. Καρκαλούσο Πέτρο, για την πολύτιμη καθοδήγησή του για την αποπεράτωση της εν λόγω εργασίας.

Αφιερώσεις

Θα ήθελα να αφιερώσω την παρούσα διπλωματική μου εργασία στους γονείς μου, Αγγελική και Σταμάτη, καθώς και στην οικογένειά μου.

Περίληψη

Εισαγωγή: Η εκπαίδευση, ως κλάδος, βρίσκεται αντιμέτωπη με διάφορες προκλήσεις που απώτερο σκοπό έχουν την ένταξη των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικά υπόβαθρα. Η εκπαίδευση ως θεσμός, λοιπόν, κατέχει μέγιστη σημασία στην ενσωμάτωση των ανθρώπων με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο στην ελληνική κοινωνία ως χώρα-υποδοχής, ιδίως τα τελευταία χρόνια που παρατηρείται μία αυξητική τάση των προσφυγικών ροών στην Ελλάδα, κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν.

Σκοπός: Βασικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η αποτίμηση του ανοιχτού προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας που παρέχεται στους πρόσφυγες μαθητές της χώρας μας.

Μέθοδος: Για την πραγματοποίηση της έρευνας της παρούσας διπλωματικής, εφαρμόστηκαν ερωτηματολόγια και δοκιμασίες κατανόησης και παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας, ως μέθοδος συλλογής των δεδομένων από μαθητές Ανοικτού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 62 ενήλικες πρόσφυγες, 18 έως 40 ετών, άντρες και γυναίκες, διαφόρων μεταναστευτικών υποβάθρων, που φοιτούν στο ΕΠΑΛ και παρακολούθησαν το συγκεκριμένο πρόγραμμα του έτους 2018.

Αποτελέσματα: Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, συμπεραίνεται ότι οι συμμετέχοντες πρόσφυγες που παρακολούθησαν το εν λόγω πρόγραμμα σπουδών του έτους 2018: κατανοούν και παράγουν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος, σε σωστό επίπεδο έως καλής προσπάθειας, έχουν εξοικειωθεί οι πρόσφυγες με τους κανόνες της σχολικής τάξης και της σχολικής εργασίας, σε σωστό επίπεδο έως καλής προσπάθειας, έχουν αποκτηθεί μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης, οι βασικές επικοινωνιακές διαστάσεις της ελληνικής γλώσσας και έχουν βελτιωθεί οι απαιτούμενες οπτικοκινητικές δεξιότητες για την παραγωγή του γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας σε καλό / ικανοποιητικό βαθμό.

Συμπεράσματα: Τελικά, συμπεραίνεται ότι οι συγκεκριμένοι πρόσφυγες έχουν κατακτήσει τις βασικές γνώσεις του ανοιχτού προγράμματος για την εκμάθηση της

ελληνικής γλώσσας του Υπουργείου Παιδείας με σκοπό την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και την ομαλοποίηση της καθημερινότητάς τους στην ελληνική κοινωνία. Αυτό το γεγονός χαρακτηρίζει επιτυχή την εφαρμογή του εν λόγω ανοιχτού προγράμματος σπουδών εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις υποδοχής προσφύγων.

Abstract

Introduction: Education, as a discipline, faces various challenges aiming to integrate people from different backgrounds. Education as an institution, therefore, is of the utmost importance in integrating people of different linguistic and cultural backgrounds into Greek society as a host-country; especially in recent years, due to the increasing trend of refugee flows to Greece, mainly from Syria, Iraq and Afghanistan.

Purpose: The main purpose of this thesis is to evaluate the open curriculum for teaching Greek language offered to refugee students in our country.

Method: In order to conduct the study of this thesis, questionnaires and tests of comprehension and production of the spoken and written Greek language were used; this was the method of collecting data from the students of the Greek Language Teaching Program in the Reception Classes of Greece (I SPA, Secondary Education). The sample of the study consists of 62 adult refugees, 18 to 40 years old, men and women, from different backgrounds, studying at the Secondary Education and following the specific program of the year 2018.

Results: Based on the present study results, it is concluded that the refugees who attended this curriculum for the year 2018: understand and produce the Greek language (spoken and written), according to the program's themes at a sufficient level, the refugees are familiar with the rules of the classroom and school work at a sufficient level, the basic communications Greek language skills are acquired through the education program and the optomotor skills for producing good written Greek language proficiency are optimized.

Conclusions: Finally, it is concluded that these refugees have acquired the basic knowledge of the Ministry of Education's Open Language Program based on the purpose of integrating them into the school environment and normalizing their daily lives in Greek society. This fact marks the successful implementation of this open curriculum in Greek language in refugee reception classes.

Περιεχόμενα

Δήλωση περί λογοκλοπής	iii
Ευχαριστίες	v
Αφιερώσεις	vii
Περίληψη	ix
Abstract	xii
Συντομογραφίες	xvi
Πρόλογος	1
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	xvi3
1.1. Εισαγωγή στο θέμα.....	3
1.2. Σκοπός και στόχοι εργασίας	3
1.3. Ερευνητικά ερωτήματα εργασίας	4
1.4. Ανασκόπηση κεφαλαίων εργασίας	5
Κεφάλαιο 2. Θεωρητικό Υπόβαθρο	xvi6
2.1. Εισαγωγή στην παγκοσμιοποίηση και την ενσωμάτωση μεταναστών	6
2.2. Εκπαίδευση και διδακτικές προσεγγίσεις	7
2.2.1. Η έννοια της Κριτικής παιδαγωγικής	7
2.3. Πολυπολιτισμικότητα και εκπαίδευση	9
2.3.1. Το ζήτημα της ταυτότητας	10
2.3.2. Η σχέση μεταξύ γλώσσας, ταυτότητας και πολιτισμού	10
2.3.3. Γλωσσική ταυτότητα στη χώρα υποδοχής	12
2.3.4. Διαφοροποιημένη διδασκαλία ως πλαίσιο διαπραγμάτευσης της ταυτότητας	13
2.3.5. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική τάξη της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.....	14
2.4. Υποδοχή προσφύγων στην Ελλάδα	15
2.4.1. Τάξεις υποδοχής προσφύγων στη δημόσια εκπαίδευση	16
2.4.2. Ανοιχτά προγράμματα σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις υποδοχής προσφύγων	17
2.4.3. Το «Ανοιχτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης », έτους 2018	18
Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία	xvi21

3.1. Σκοπός και στόχοι έρευνας	21
3.2. Ερευνητικά ερωτήματα	21
3.3. Ερευνητική υπόθεση	22
3.4. Ερευνητική Μέθοδος	22
3.5. Εργαλείο Έρευνας	22
3.6. Δείγμα Ερευνώμενου Πληθυσμού	23
3.7. Διαδικασία έρευνας	23
3.8. Στατιστική Τεχνική	25
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα	xvi26
Κεφάλαιο 5. Συζήτηση	xvi34
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα	xvi36
6.1. Ανακεφαλαίωση εργασίας	36
6.2. Συμπεράσματα εργασίας	37
6.3. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	37
Αναφορές	xvi39
Πηγές Εικόνων	xvi45
Παράρτημα Α'	xvi46
Παράρτημα Β'	xvi56

Συντομογραφίες

Συντομογραφία

ΕΕ

ΟΗΕ

ΥΠΠΕΘ

Αναλυτική ορολογία

Ευρωπαϊκή Ένωση

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και

Θρησκευμάτων

Πρόλογος

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία αυξητική τάση των προσφυγικών ροών προς την Ευρώπη μέσω της Ελλάδας, κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Το κλείσιμο των συνόρων (Σερβία, Γερμανία, Κροατία, Π.Γ.Δ.Μ., Σλοβενία, Σλοβακία, Δανία, Βέλγιο, Αυστρία, Βουλγαρία, Τσεχία, Αγγλία, Ουγγαρία, Σουηδία, Ολλανδία και Γαλλία), εγκλώβισε ένα σημαντικό αριθμό προσφύγων στην Ελλάδα (Απατζιάδου, 2018).

Ειδικότερα, από το 2006 και μετά, τα ποσοστά των ατόμων που εισέρχονται παράνομα στην Ελλάδα παρουσίασαν μία αυξητική τάση με αποκορύφωμα την τετραετία 2012-2016, όπου τα ποσοστά αυτά σχεδόν διπλασιάστηκαν (Ζαραμπούκα, 2018). Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, το διάστημα από το 2006 έως το 2016 εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα, πάνω από 1,9 εκατομμύρια άτομα (Eurostat, 2017).

Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να προστατέψει τους αιτούντες άσυλο, σε περίπτωση που δεν είναι εφικτή η επαναπροώθησή τους. Με την παροχή του ασύλου, αναγνωρίζεται η ιδιότητα του πρόσφυγα και κατά επέκταση το δικαίωμα παραμονής στην Ελλάδα και της πρόσβασης στις κοινωνικές διαδικασίες (π.χ. εκπαίδευση, υγεία και εργασία), που ελέγχεται από την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες (Απατζιάδου, 2018).

Σύμφωνα με το άρ. 26, §1, της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ο κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στη δωρεάν εκπαίδευση και η πρόσβαση είναι ανοιχτή σε όλους υπό ίσους όρους και ανάλογα με τις ικανότητές τους (ΟΗΕ, 1948). Αντίστοιχες διατάξεις για την πρόσβαση των προσφύγων στην εκπαίδευση προβλέπονται και στο άρ. 22 της Σύμβασης για τους Πρόσφυγες του 1951, όπου προβλέπεται η ίση μεταχείριση των προσφύγων και υπηκόων μίας χώρας στην εκπαίδευση (π.χ. αναγνώριση των αλλοδαπών σχολικών πιστοποιητικών, των διπλωμάτων, των πανεπιστημιακών τίτλων, και παροχή μειωμένων διδάκτρων και υποτροφιών).

Ακολουθώντας τις νομοθετικές διατάξεις, η Ελλάδα προχώρησε στην επεξεργασία και θέσπιση προγραμμάτων διαφοροποιημένης διδασκαλίας για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης στους πρόσφυγες (Κουρκουβέλη, 2018), λόγω της επιτασσομένης ανάγκης της προσαρμογής και ομαλοποίησης της καθημερινότητας των προσφύγων στην Ελληνική πραγματικότητα.

Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων διαφοροποιημένης διδασκαλίας για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης στους πρόσφυγες φαίνεται να απουσιάζει από την ελληνική βιβλιογραφία, καθιστώντας την παρούσα διπλωματική εργασία αναγκαία στο πλαίσιο της αποτίμησης των προγραμμάτων και της αναδιάρθρωσής τους, καθώς σε αυτό το πλαίσιο ανήκει η θεματολογία και η έρευνά της.

Κατ' επέκταση, όσον αφορά στα αναμενόμενα αποτελέσματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αναμένεται τα αποτελέσματα της έρευνας να δείξουν ότι οι πρόσφυγες θα έχουν κατακτήσει τις βασικές γνώσεις του ανοιχτού προγράμματος για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας του Υπουργείου Παιδείας με σκοπό την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και την ομαλοποίησή τους στην καθημερινότητά τους στην ελληνική κοινωνία.

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό τίθεται μια εισαγωγή για την παρούσα διπλωματική, καθώς επίσης και ο σκοπός, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα και η διάρθρωση των κεφαλαίων της.

1.1. Εισαγωγή στο θέμα

Στις μέρες μας, στην Ελλάδα, βρίσκονται πολλοί άνθρωποι με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, ιδίως ξένοι μετανάστες και πρόσφυγες (Gropas & Triandafyllidou, 2007a & 2007b; Triandafyllidou & Kokkali, 2010). Για αυτό, αναδύονται βασικές προκλήσεις σχετικά με το τι πολιτικές πρέπει να διαμορφώνονται και τι πρακτικές να εφαρμόζονται στην εκπαίδευση (Catarci & Fiorucci, 2016; Markou & Parthenis, χωρίς χρονολογία).

Δηλαδή, η εκπαίδευση ως κλάδος βρίσκεται αντιμέτωπη με διάφορες προκλήσεις που απώτερο σκοπό έχουν την ένταξη των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικά υπόβαθρα (Μάρκου & Παρθένης, 2011; Χατζησωτηρίου & Ξενοφώντος, 2014). Η εκπαίδευση ως θεσμός, λοιπόν, κατέχει μέγιστη σημασία στην ενσωμάτωση των ανθρώπων με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο στην ελληνική κοινωνία ως χώρα-υποδοχής (Gropas & Triandafyllidou, 2007b).

Στην ουσία, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται – όπως προαναφέρθηκε - μία αυξητική τάση των προσφυγικών ροών προς την Ευρώπη μέσω της Ελλάδας, κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Με το κλείσιμο των συνόρων πολυάριθμων ευρωπαϊκών κρατών, εγκλώβισε ένα σημαντικό αριθμό προσφύγων στην Ελλάδα (Απατζιάδου, 2018). Πρόκειται λοιπόν για ένα ζήτημα μείζονος σημασίας, και για άλλες χώρες του εξωτερικού αλλά ακόμα περισσότερο για την Ελλάδα (UNESCO, 2006).

1.2. Σκοπός και στόχοι εργασίας

Βασικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η αποτίμηση του ανοιχτού προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας που παρέχεται στους πρόσφυγες μαθητές της χώρας μας.

Ειδικότερα, οι επιμέρους στόχοι της παρούσας διπλωματικής είναι η μελέτη και η διερεύνηση:

- των μεθόδων και των τρόπων διδασκαλίας που εφαρμόζονται κατά τη διαδικασία εκπαίδευσής τους,
- των υποδομών που υπάρχουν και του υλικού που παρέχεται από το Υπουργείο Παιδείας,
- της προόδου και ανταπόκρισης των προσφύγων μαθητών σε επίπεδο κατανόησης και της παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος,
- της εξοικείωσης των μαθητών-προσφύγων με τους κανόνες της σχολικής ζωής και τη σχολική εργασία,
- της κατανόησης της επικοινωνιακής διάστασης της ελληνικής γλώσσας από τους πρόσφυγες-μαθητές και
- της κατάκτησης των οπτικοκινητικών δεξιοτήτων για την παραγωγή του γραπτού λόγου.

1.3. Ερευνητικά ερωτήματα εργασίας

Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι τα παρακάτω:

1. Ποιες μέθοδοι χρησιμοποιούνται για την ένταξη των προσφυγόπουλων στην ελληνική εκπαίδευση;
2. Τι είδους διδασκαλία ακολουθείται και τι εκπαιδευτικό υλικό παρέχεται κατά τη διαδικασία εκπαίδευσης των προσφυγόπουλων;
3. Σε ποιο βαθμό κατανοούν και παράγουν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος;
4. Σε ποιο βαθμό έχουν εξοικειωθεί οι πρόσφυγες με τους κανόνες της σχολικής τάξης και της σχολικής εργασίας;
5. Ποιές επικοινωνιακές διαστάσεις της ελληνικής γλώσσας έχουν αποκτηθεί μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης;
6. Σε ποιο βαθμό έχουν βελτιωθεί οι απαιτούμενες οπτικοκινητικές δεξιότητες για την παραγωγή του γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας;

1.4. Ανασκόπηση κεφαλαίων εργασίας

Στο κεφάλαιο αυτό τέθηκε μια εισαγωγή για την παρούσα διπλωματική, αλλά επίσης και ο σκοπός, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα και η διάρθρωση των κεφαλαίων της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μελέτη της διαθέσιμης βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, που σχετίζονται με το θεωρητικό υπόβαθρο του θέματος της παρούσας διπλωματικής.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία στην οποία βασίστηκε η έρευνα που διεξήχθη, δηλαδή ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας, η διαδικασία διεξαγωγής της, το δείγμα του ερευνώμενου πληθυσμού, το εργαλείο της έρευνας κ.ο.κ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη, οργανωμένα σε πίνακες και διαγράμματα, αλλά και διαχωρισμένα σε δύο κατηγορίες: Α. Προσωπικά στοιχεία και Β. Ερωτήσεις πάνω στις θεματικές ενότητες του προγράμματος.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται η σχετική συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε σχέση με το θεωρητικό πλαίσιο που μελετήθηκε.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση ολόκληρης της εργασίας, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα τα οποία απορρέουν από αυτή, καθώς και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο 2. Θεωρητικό Υπόβαθρο

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται μελέτη της διαθέσιμης βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, που σχετίζονται με το θεωρητικό υπόβαθρο του θέματος της παρούσας διπλωματικής.

2.1. Εισαγωγή στην παγκοσμιοποίηση και την ενσωμάτωση μεταναστών

Η παγκοσμιοποίηση με τις αναπτυσσόμενες παγκόσμιες αγορές και την επακόλουθη οικονομική ανάπτυξη, έχει δημιουργήσει ανισότητες. Αυτό δημιουργεί αυξανόμενες ανισότητες μεταξύ των κρατών, επηρεάζοντας την κοινωνική δομή των κοινωνιών. Η υπερποικιλομορφία τονίζει τις ανισότητες μεταξύ των διάφορων ομάδων σε μια κοινωνία, όχι μόνο λόγω της μετανάστευσης, αλλά και των υψηλών ποσοστών ανεργίας. Ως αποτέλεσμα, αυτές οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες σπρώχνουν τους ανθρώπους στο περιθώριο της κοινωνίας που αναπαράγει την ανισότητα. Όλοι αυτοί οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί έχουν γίνει ο κανόνας για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, δεδομένου ότι λαμβάνουν συνεχώς νεοεισερχόμενους σε μεγάλους αριθμούς. Η έννοια της «ενσωμάτωσης» σχετίζεται με τις μεταναστευτικές πολιτικές, προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης του μεταναστευτικού πληθυσμού στη χώρα υποδοχής. Αλλά οι κυβερνήσεις φαίνεται να επιμένουν να «αγνοούν» την έννοια της υπερπολυμορφίας που χαρακτηρίζει τις χώρες υποδοχής, στο όνομα της εθνικής τάξης. Επιπλέον, τα παιδιά μετανάστες ενσωματώνονται σε μια χώρα υποδοχής διδάσκοντας το πρόγραμμα σπουδών, το οποίο βασίζεται σε μια ισχυρή «μονόγλωσση» εικόνα της γλωσσικής και πολιτιστικής ομοιογένειας (Blommaert, 2010).

Συνεπώς, συμπεραίνεται ότι η παγκοσμιοποίηση επιβάλλει πράγματι περιορισμούς, ιδίως σε εκείνους που είναι πολίτες τρίτων χωρών. Έτσι, η έννοια της ενσωμάτωσης του μεταναστευτικού πληθυσμού είναι στην πραγματικότητα μια πρόκληση για τις κυβερνήσεις και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης νέων μεταναστευτικών πολιτικών που να σχετίζονται με την ένταξη των νεοεισερχόμενων, προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνική συνοχή και σταθερότητα. Επίσης, οι πολιτικές ενσωμάτωσης θα πρέπει να ικανοποιούν τις ανάγκες διαφορετικών και μετακινούμενων πληθυσμών. Καταλήγοντας, οι πολιτικοί ιθύνοντες θα πρέπει να επανασχεδιάσουν τις πολιτικές σύμφωνα με το γλωσσικό, θρησκευτικό ή πολιτιστικό υπόβαθρο του διαφοροποιημένου και μεταναστευτικού πληθυσμού σε μια χώρα

υποδοχής όσον αφορά την ποικιλομορφία, την ισότητα και τη διαπολιτισμική επικοινωνία και εκπαίδευση (Blommaert, 2010).

2.2. Εκπαίδευση και διδακτικές προσεγγίσεις

2.2.1. Η έννοια της Κριτικής παιδαγωγικής

Ο Freire, ένας από τους κύριους συνεισφέροντες στην κριτική παιδαγωγική, ισχυρίζεται ότι η όλη δραστηριότητα της εκπαίδευσης είναι «πολιτικής φύσεως». Ισχυρίζεται ότι η πραγματική εκπαίδευση είναι κάτι που γίνεται στους μαθητές καθώς συμμετέχουν στη διαδικασία μάθησης, όχι κάτι που κάνουν οι ίδιοι. Υποστηρίζει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία δεν μπορεί να είναι ουδέτερη. Πιστεύει ότι οι άνθρωποι μέσω της γνώσης μπορούν να δράσουν για να αλλάξουν την πραγματικότητα και να μετατρέψουν τον κόσμο, με την προϋπόθεση ότι οι εκπαιδευτικοί προωθούν τη διδασκαλία με κριτικό τρόπο (Leonard & McLaren, 2002).

Η διδασκαλία γλωσσών σύμφωνα με τους Pessoa και Freitas (2012, σ. 753), αποτελεί στην πραγματικότητα μια «*απελευθερωτική πρακτική*», η οποία επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς όχι μόνο να ακολουθήσουν ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών, αλλά αντίθετα να προωθήσουν την κριτική σκέψη και να εμπλακούν με τους μαθητές τους σε κοινωνικά ζητήματα που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Προς αυτή την κατεύθυνση, η διδασκαλία γίνεται κρίσιμη, ενώ η γλώσσα και η χρήση της, απλώς, μια κοινωνική πρακτική (Pessoa & Freitas, 2012).

Υπό αυτήν την οπτική, για να γίνει κάποιος καλός δάσκαλος και εκπαιδευτικός, θα πρέπει να έχει πίστη στους ανθρώπους. Ως εκ τούτου, υποστηρίζεται ότι η διδασκαλία και η μάθηση αποτελούν ανθρώπινες εμπειρίες με κοινωνικές συνέπειες. Ο δάσκαλος/εκπαιδευτικός δεν διαθέτει μόνον το καθήκον να φέρει εις πέρας το πρόγραμμα διδασκαλίας, αλλά ταυτόχρονα διαθέτει και το καθήκον να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για περαιτέρω θέματα που σχετίζονται με ζητήματα τα οποία είναι σημαντικά στην καθημερινή ζωή των μαθητών (Leonard & McLaren, 2002).

Στην ουσία, αυτή η προσέγγιση έρχεται σε αντίθεση με την «*τραπεζικού τύπου*» εκπαιδευτική προσέγγιση που προσανατολίζεται στη μετατροπή αποκλειστικά της γνώσης, και στη συνέχεια η εκπαίδευση γίνεται πράξη κατάθεσης, όπου οι μαθητές είναι οι «*θεματοφύλακες*» και ο εκπαιδευτικός ο «*καταθέτης*» (Kolb, 1984, σ. 27). Αντίθετα,

σύμφωνα με τον Okazaki (2005, σ. 177) η γνώση «κατασκευάζεται και μοιράζεται» από την ομάδα μέσω του διαλόγου.

Οι εκπαιδευτικοί γίνονται παράγοντες πολιτικής, καθώς ενασχολούνται μέσα στις τάξεις τους με πτυχές της ζωής που επηρεάζουν τις επιλογές και τις στάσεις των μαθητών τους. Επομένως, η διδασκαλία αφορά κοινωνικά ζητήματα και έννοιες που σχετίζονται υπό μία έννοια και με την εξουσία. Έτσι, η διδασκαλία αποτελεί παράλληλα και κοινωνική πρακτική, επιτρέποντας στους εκπαιδευτικούς να αμφισβητήσουν την παθητική μετατροπή της γνώσης και να δημιουργήσουν ευκαιρίες για επικοινωνιακό, εποικοδομητικό διάλογο και ενεργό συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία (Janks, 2010).

Επίσης, σύμφωνα με τον Steinberg, η κριτική παιδαγωγική ενδιαφέρεται για κοινωνικά θέματα, αλλά και αδικίες που είναι παρούσες όχι μόνο στο σχολικό πλαίσιο, αλλά και στις κοινωνίες γενικότερα. Αυτό σημαίνει ότι η κριτική παιδαγωγική μπορεί να αντιπροσωπεύει την οργή για τις κοινωνικά άδικες πρακτικές στον κόσμο, δημιουργώντας χώρο για κριτική και δράση. Ο ρόλος της κριτικής παιδαγωγικής είναι να αφυπνιστούν οι συνειδήσεις και να παρασχεθούν στους μαθητές οι δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την κριτική σκέψη και τη δράση, που είναι ικανές να αναμορφώσουν τον τρόπο σκέψης και να αμφισβητήσουν το «status quo», δηλαδή το κατεστημένο (Giroux, 2007).

Υπό αυτήν την οπτική, ο Giroux (2007) υποστηρίζει ότι η εκπαιδευτική πράξη προϋποθέτει ότι ο εκπαιδευτικός δεν είναι ούτε ουδέτερος, ούτε αμέτοχος. Στην ουσία, η κριτική παιδαγωγική συνδέεται στενά με τις αρχές της Δημοκρατίας, οι οποίες εφαρμόζονται μέσα στα πλαίσια της σχολικής τάξης (Giroux, 2007).

Η κριτική παιδαγωγική υποστηρίζει λοιπόν ότι οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο των σχολικών μονάδων, όπως οφείλεται να γίνεται και σε κάθε άλλο κοινωνικό πλαίσιο, θα πρέπει να αντισταθούν στην αναπαραγωγή των ανισοτήτων που σχετίζονται με την καταγωγή, την εθνικότητα, την κοινωνική τάξη, το φύλο, κ.ο.κ., και να γίνουν οι ίδιοι εκπρόσωποι τόσο σε προσωπικό, όσο και κοινωνικό επίπεδο, της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης (McLaren, 2010/2007). Προς την ίδια κατεύθυνση, ο Okazaki (2005) τάσσεται υπέρ μιας παιδαγωγικής προσέγγισης σύμφωνα με την οποία οι μέθοδοι διδασκαλίας δεν είναι προκαθορισμένες. Αντιθέτως, οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές

διαπραγματεύονται ώστε να επιτύχουν την κατάλληλη εκπαιδευτική μέθοδο, η οποία δύναται να λειτουργήσει με αποτελεσματικό τρόπο (Okazaki, 2005).

Από την άλλη πλευρά, οι Pessoa και Freitas (2012) επικεντρώνονται στην αντίληψη των μαθητών καθώς συνεργάζονται μαζί τους για την αντιμετώπιση κρίσιμων ζητημάτων, αφού η γλώσσα αποτελεί το πιο αποτελεσματικό μέσο για την παραγωγή διαφορών και διακρίσεων. Προτείνουν δε ότι μέσω της γλώσσας, δύνανται να υπονομευθούν οι ηγεμονικές πρακτικές και ιδεολογίες (Pessoa & Freitas, 2012). Ως εκ τούτου, μια κρίσιμη γλωσσική δραστηριότητα θα πρέπει να επικεντρώνεται στις καταστάσεις της ζωής και στην πραγματικότητα των μαθητών, ενώ παράλληλα να εμπλέκει τους μαθητές στον ενεργό διάλογο και να ενθαρρύνει την κριτική σκέψη και την επίγνωση, προωθώντας ταυτόχρονα την κοινωνική ισότητα και τον μετασχηματισμό ως κεντρικά στοιχεία (Pessoa & Freitas, 2012; Piller, 2016).

2.3. Πολυπολιτισμικότητα και εκπαίδευση

Σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από τη μαζική μετακίνηση του πληθυσμού λόγω της μετανάστευσης ή της καταναγκαστικής μετανάστευσης, ζητήματα που συνδέονται με τη σχέση μεταξύ γλώσσας και ταυτότητας αφορούν πολλούς τομείς της έρευνας και ιδιαίτερα τον τομέα της γλωσσικής εκπαίδευσης. Οι περισσότερες από τις σύγχρονες κοινωνίες έχουν γίνει ποικιλόμορφες λόγω των πολυγλωσσικών και πολυπολιτισμικών πληθυσμών τους. Είναι αναμφισβήτητο ότι οι έννοιες της γλώσσας, της ταυτότητας και του πολιτισμού συνδέονται στενά και καθορίζουν τη ζωή όλων (Alsulami, 2016; Edwards, 2009; Hall, 1997).

Στη συνέχεια αυτής της ενότητας, παρουσιάζεται η σχέση μεταξύ γλώσσας, ταυτότητας και πολιτισμού, και οι επιμέρους έννοιές τους, αλλά μελετώνται και τα διάφορα πολυγλωσσικά και πολυπολιτισμικά σχολικά περιβάλλοντα ως προς τη βέλτιστη εκπαιδευτική προσέγγιση. Επίσης, αναδεικνύεται η σημασία της ανάπτυξης γλωσσικών μαθημάτων που στοχεύουν στην ενθάρρυνση της πολιτισμικής αλληλεπίδρασης σε τάξεις όπου συνυπάρχουν φοιτητές από διαφορετικές πολιτιστικές και γλωσσικές σχέσεις, παρουσιάζεται η διδακτική προσέγγιση της κριτικής παιδαγωγικής, καθώς και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε αυτό.

2.3.1. Το ζήτημα της ταυτότητας

Το ζήτημα της ταυτότητας ήταν θέμα ενδιαφέροντος από τα αρχαία χρόνια, όταν ο Αθηναίος φιλόσοφος Σωκράτης αναφερόταν στο «*γνώθι σαυτόν*» (Κολώτας, 2011, σσ. 136-137), μέχρι σήμερα όπου οι πανεπιστημιακοί και οι ερευνητές ανησυχούν για την έννοια της «*κατασκευής*» ταυτότητας στις σύγχρονες και παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες (Maalouf, 2001, σ. 9).

Η ταυτότητα αποτελεί μια ιδέα που είναι περίπλοκη και «ευμετάβλητη» εντός της ζωής ενός ατόμου (Edwards, 2009; Sumaya, 2014). Λόγω του γεγονότος ότι περιλαμβάνει πολλά στοιχεία, υπάρχουν πολλές επιστήμες που προσεγγίζουν τον ορισμό της ταυτότητας, την ανάπτυξη και τις προεκτάσεις της, όπως η κοινωνιολογία, η ψυχολογία, η ανθρωπολογία, η πολιτιστική, η πολιτική κ.λπ.

Υπάρχουν πολυάριθμα στοιχεία που καθορίζουν την ταυτότητα κάποιου, όπως το φύλο, η φυλή, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα, ο πολιτισμός κ.α. (Maalouf, 2001). Έτσι, το γεγονός ότι η ταυτότητα σε προσωπικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, εθνικό, φυλετικό κ.ο.κ. επίπεδο, αποτελεί ένα δημοφιλές ζήτημα που χαίρει μεγάλης προσοχής, ιδίως στις ημέρες μας, όπου λόγω της παγκοσμιοποίησης και της μετανάστευσης, άτομα με διαφορετικό υπόβαθρο συνυπάρχουν στις σύγχρονες κοινωνίες ανά τον κόσμο (Sumaya, 2014).

Πιο συγκεκριμένα, η ταυτότητα σχετίζεται με το πώς οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και τους άλλους, ενώ είναι μέλη ευρύτερων ομάδων. Κατά συνέπεια, οι άνθρωποι κατέχουν διάφορες ταυτότητες - ή μία ταυτότητα που σχηματίζεται από διάφορα στοιχεία, τα οποία συσχετίζονται και σχηματίζουν την ταυτότητά τους, η οποία είναι μοναδική και διακρίνει την μία από την άλλη (Edwards, 2009). Ως εκ τούτου, η προσωπική ταυτότητα θεωρείται ότι περιλαμβάνει παραμέτρους που είναι πανομοιότυπες, οι οποίες είναι ίδιες μεταξύ ανθρώπων, όπως η φυλή και το φύλο, ενώ ταυτόχρονα υπάρχουν και άλλες πτυχές της ταυτότητας που δεν παραμένουν σταθερές, αλλά αλλάζουν και συμβάλλουν στη μοναδικότητα (Alsulami, 2016).

2.3.2. Η σχέση μεταξύ γλώσσας, ταυτότητας και πολιτισμού

Στον πολυγλωσσικό και πολυπολιτισμικό κόσμο του σήμερα, η σχέση μεταξύ γλώσσας, ταυτότητας και πολιτισμού αποτελεί θέμα ανησυχίας για πολλούς ερευνητές στην κοινωνιολογία και τις πολιτισμικές επιστήμες. Ο Hall (1997), παραδείγματος χάρη,

υποστηρίζει ότι υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ της γλώσσας, της ταυτότητας και της πολιτιστικής διαφοράς, γεγονός το οποίο υποστηρίζει και ο Alsulami (2016). Επίσης, ο Edwards (2009) υποστηρίζει ότι δεδομένου ότι η γλώσσα είναι το πιο κρίσιμο στοιχείο το οποίο διακρίνει το ανθρώπινο είδος, κάθε σχετική μελέτη σχετικά με την ταυτότητα θα πρέπει σίγουρα να αφορά και τη γλώσσα.

Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να αποσαφηνιστεί η έννοια της γλώσσας, εις τρόπον ώστε να αναφέρεται στη σχέση μεταξύ γλώσσας, ταυτότητας και πολιτισμού. Ειδικότερα, ο Kramersch (1998) αναφέρει ότι *«η γλώσσα είναι η αρχή που σημαίνει ότι διεξάγουμε την κοινωνική μας ζωή»* (σ. 3). Ο Joseph (2004, όπως αναφέρεται στον Alsulami, 2016), αναφέρει ότι *«η γλώσσα μας βοηθά να εκφραστούμε και μας συνδέει με το περιβάλλον μας»* (σ. 279). Ο Joseph (2004, όπως αναφέρεται στον Alsulami, 2016) δήλωσε επίσης ότι η σχέση μεταξύ γλώσσας και ταυτότητας δεν μπορεί να εξετασθεί χωριστά, εφόσον ληφθεί υπόψη ότι η γλώσσα χαρακτηρίζει το ανθρώπινο είδος. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η γλώσσα θεωρείται ως η παράμετρος που επηρεάζει την προσωπική ταυτότητα του ατόμου, καθώς επίσης αντικατοπτρίζει τη συμμετοχή του σε κοινωνικές ομάδες σύμφωνα με το κοινωνικό πλαίσιο και τις κοινωνικές συνθήκες (Edwards, 2009).

Όσον αφορά στη σχέση της γλώσσας με τον πολιτισμό, σύμφωνα με τον Alsulami, (2016), η «γλώσσα» είναι μια συμβολική πρακτική που αντικατοπτρίζει την έννοια του *«ανήκειν»* σε μια εθνική κουλτούρα (σ. 280). Ο Kramersch (1998) υποστηρίζει ότι *«ο πολιτισμός μπορεί να οριστεί ως ιδιότητα μέλους σε μια κοινότητα ομιλίας που μοιράζεται έναν κοινό κοινωνικό χώρο και ιστορία και κοινή φαντασία»* (σ. 10).

Επιπλέον, ο Hall (1997) αναφέρει ότι η γλώσσα είναι το προνομιούχο μέσο με το οποίο *«αποκτούν νόημα τα πράγματα»*, στο οποίο η έννοια παράγεται και *«ανταλλάσσεται»* (σ. 1). Με αυτόν τον τρόπο, οι άνθρωποι κατανοούν και επικοινωνούν μέσω των εννοιών αυτών. Πιο συγκεκριμένα, η χρήση της γλώσσας βοηθά τους ανθρώπους να κατανοήσουν τον εαυτό τους, καθώς και τον κόσμο (Hall, 1997).

Ο Brown (2000) αναφέρθηκε στη σχέση μεταξύ γλώσσας και Πολιτισμού και εξήγησε ότι η γλώσσα και ο πολιτισμός συνδέονται στενά και δεν μπορούν να εξεταστούν χωριστά. Σύμφωνα με τον Byram και τον Morgan (1994), και λόγω της παραπάνω ισχυρής σχέσης, ένας καθηγητής με ειδικευση στη γλώσσα είναι ταυτόχρονα *«εκπαιδευτικός πολιτισμού»* (Byram & Morgan, 1994, σ. VII).

Ο Kramersch (1993), εξηγεί περαιτέρω τη σχέση μεταξύ γλώσσας και πολιτισμού, παρουσιάζοντας τρεις διαστάσεις της προαναφερθείσας ισχυρής σύνδεσης. Υποστηρίζει ότι η χρήση της γλώσσας, αντανακλά την κουλτούρα κάποιου, καθώς οι άνθρωποι εκφράζουν τους εαυτούς τους και τις απόψεις τους μέσω λέξεων, ενώ δηλώνουν τη γενική τους στάση σχετικά με τη ζωή. Επιπλέον, η γλώσσα είναι το μέσο μέσω του οποίου οι άνθρωποι επικοινωνούν μεταξύ τους και κατανοούν τον κόσμο. Τέλος, η γλώσσα μπορεί να χαρακτηριστεί ως δείκτης της κοινωνικής τους ταυτότητας, συμπεριλαμβανομένου του πολιτισμού τους (Kramersch, 1993).

2.3.3. Γλωσσική ταυτότητα στη χώρα υποδοχής

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η γλώσσα, η ταυτότητα και ο πολιτισμός συνδέονται στενά μεταξύ τους, είναι σημαντικό να αναφερόμαστε στην ταυτότητα των μαθητών και την εκμάθηση της γλώσσας εντός των ποικιλόμορφων σχολικών τάξεων του σήμερα. Είναι αλήθεια ότι η ένταξη των μεταναστών σε μια χώρα υποδοχής, όπου μια άλλη γλώσσα - πέραν της μητρικής τους - ομιλείται και διδάσκεται, αποτελεί μια περίπλοκη και πολυδιάστατη διαδικασία (COE, χωρίς χρονολογία).

Η γλώσσα δεν αποτελεί μόνον ένα μέσο επικοινωνίας και δεν σχετίζεται μόνο με την απόκτηση ξένων γλωσσών για την εύρεση κατοικίας ή απασχόλησης, αλλά συμβάλλει επίσης στην ανάπτυξη τόσο των ατομικών, όσο και των πολιτιστικών ταυτοτήτων της ομάδας των μαθητών. Ως εκ τούτου, η εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής και η χρήση της σε αυτή δεν αποτελεί μόνο πρακτικό ζήτημα, αλλά έχει επιπτώσεις στην κατασκευή και διαπραγμάτευσή της από πλευράς των μεταναστών (COE, χωρίς χρονολογία).

Από τη μία πλευρά, οι γηγενείς πληθυσμοί μπορεί να αισθάνονται ότι η παρουσία νέων γλωσσών μπορεί να προκαλέσει ανησυχίες σχετικά με τη «*γλωσσική τους ενότητα*», καθώς οι νέες γλώσσες που υπάρχουν στη χώρα τους μέσω της μετανάστευσης, αντικαθιστούν την παραδοσιακή τοπική γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ομιλία εντός των εδαφών τους (COE, χωρίς χρονολογία, σ. 1).

Από την άλλη πλευρά, οι νεοεισερχόμενοι σε μια χώρα υποδοχής μπορεί να αισθάνονται ότι η εκμάθηση της κυρίαρχης γλώσσας της εν λόγω χώρας υποδοχής, μπορεί πρώτα να εμπλουτίσει την ταυτότητά τους, αλλά, δεύτερον, μπορεί να δημιουργήσει συναισθήματα ανασφάλειας στον τρόπο με τον οποίο εκφράζονται σε

δεύτερο επίπεδο και να τους οδηγήσει ενδεχομένως σε απώλεια της μητρικής τους γλώσσας στο μέλλον (COE, χωρίς χρονολογία).

Πιο συγκεκριμένα, είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία που υπάρχει στις σύγχρονες αίθουσες διδασκαλίας, οφείλεται στην ταχεία αλλαγή της δημογραφίας στα σχολεία, όπως έχει καταχωρηθεί τα τελευταία χρόνια. Έτσι, οι μαθητές με διαφορετικό πολιτιστικό και γλωσσικό υπόβαθρο συνυπάρχουν, ενώ οι νεοαφιχθέντες μαθητές καλούνται να μάθουν την κυρίαρχη γλώσσα (γλώσσα χώρας υποδοχής) που διδάσκεται στο σχολείο. Οι αλλαγές αυτές έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην εκπαιδευτική διαδικασία, δεδομένου ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να βρει τρόπους για να καταστεί αποτελεσματικός στη διδασκαλία του, ενώ επιχειρεί να ενθαρρύνει τους ετερογενείς μαθητές προς την πολιτιστική αλληλεπίδραση και εκμάθηση γλωσσών (Nieto, 2010).

2.3.4. Διαφοροποιημένη διδασκαλία ως πλαίσιο διαπραγμάτευσης της ταυτότητας

Στον σύγχρονο κόσμο, η σχολική τάξη αποτελεί μια γλωσσική κοινότητα, η οποία δεν χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια, αλλά αντίθετα από ετερογένεια, καθώς περιλαμβάνει μαθητές άλλων γλωσσικών και εθνικών υποβάθρων (Norton, 2010). Έτσι, σύμφωνα με τον Bourdieu (1997, όπως αναφέρεται στον Norton, 2010), όταν οι άνθρωποι μιλούν, τότε διαπραγματεύονται και επαναδιαπραγματεύονται τον εαυτό τους σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, το οποίο συνεπάγεται διαπραγμάτευση διαφόρων στοιχείων που κατασκευάζουν την ταυτότητα κάποιου, όπως το φύλο, η φυλή κ.λπ. Υπό αυτή την οπτική, η γλώσσα δύναται να θεωρηθεί ως «κοινωνική πρακτική», όπου οι άνθρωποι μέσω της εμπειρίας τους διαπραγματεύονται την ταυτότητά τους (Norton, 2010, σ. 2).

Ειδικότερα, ο Duff (2002) διεξήγαγε έρευνα σε πολυγλωσσικό γυμνάσιο στον Καναδά, προκειμένου να εξετάσει τα κίνητρα και τη γλωσσική αφοσίωση των μαθητών στο πλαίσιο της διαδικασίας μάθησης στην τάξη. Με βάση τα ευρήματά του, ο εκπαιδευτικός προσπάθησε να δημιουργήσει ευκαιρίες για τους μαθητές με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο, αλλά η όλη απόπειρα δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Μέσω της συγκεκριμένης ερευνητικής μελέτης, είναι προφανές ότι, παρ' όλο που ο εκπαιδευτικός έδωσε στους μη γηγενείς μαθητές του την ευκαιρία να αλληλεπιδρούν και να μιλούν στα Αγγλικά, οι μαθητές προτίμησαν να παραμείνουν σιωπηλοί ή παραιτήθηκαν από οποιαδήποτε προφορική επικοινωνία (Duff, 2002).

Στην πραγματικότητα, οι μαθητές φοβούνται να ταπεινωθούν λόγω της κακής γνώσης τους για την αγγλική γλώσσα, με αποτέλεσμα να δείξουν την προτίμησή τους στις γραπτές δραστηριότητες αντί να εμπλακούν στην προφορική επικοινωνία (Norton & Toohey, 2011).

Επιπλέον, τέτοιου είδους συμπεριφορά μαθητών οφείλεται και στο χαμηλού επιπέδου κίνητρο, καθώς δεν επιδιώκουν τις ευκαιρίες που θα τους επιτρέψουν να ενδυναμώσουν τη γνώση και εξοικειώσή τους με τα Αγγλικά. Υποστηρίζεται επίσης ότι οι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο αποφεύγουν να συμμετέχουν και να μοιράζονται την προσωπική τους γνώμη μέσα στην τάξη. Τέλος, θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι οι επιδόσεις των μαθητών αυτών στην προφορική αλληλεπίδραση, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ένας τρόπος να αντισταθούν στις σχέσεις εξουσίας που υπάρχουν στην τάξη μεταξύ γηγενών και μη γηγενών ομιλούντων μαθητών (Norton & Toohey, 2011).

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι σε όλες τις περιπτώσεις είναι προφανές ότι οι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο προτιμούν να μην συμμετέχουν και να μην εμπλέκονται στη διαδικασία μάθησης, ιδίως όταν απαιτείται προφορική επικοινωνία, καθώς τείνουν να νιώθουν ότι θα επικριθούν για την φτωχή χρήση της κυρίαρχης, μη μητρικής για αυτούς, γλώσσας από τους γηγενείς συμμαθητές που είναι η μητρική τους.

2.3.5. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη σχολική τάξη της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Με βάση όλα όσα προαναφέρθηκαν στη συγκεκριμένη ενότητα για την εκπαίδευση σε σχέση με την πολυπολιτισμικότητα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε μια ποικιλόμορφη τάξη περιλαμβάνει αναπόφευκτα θέματα πολιτιστικής μάθησης. Ως εκ τούτου, προκειμένου ο εκπαιδευτικός να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ίσες ευκαιρίες μάθησης μεταξύ των όλων των μαθητών, θα πρέπει να λάβει υπόψη ότι κάθε μαθητής έχει το δικό του γλωσσικό υπόβαθρο, το οποίο μπορεί να αποτελέσει ερέθισμα για διαπολιτισμικού επιπέδου ανταλλαγή, κατανόηση και μάθηση σε μια συμπεριληπτική και διαπολιτισμική εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, οι Lucas et.al (2008) υποστηρίζουν ότι ένας φιλόλογος εκπαιδευτικός για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολυγλωσσικών μαθητών, είναι σημαντικό να «επιμένει» μέχρι οι μαθητές αυτοί να είναι σε θέση να εκτελούν μόνοι τους τις δραστηριότητες που ζητά ο εκπαιδευτικός (σ. 366). Κατά συνέπεια, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το γλωσσικό

υπόβαθρο κάθε μαθητή, καθώς και τις μαθησιακές δεξιότητες και το εθνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο του μαθητή, στην προσπάθειά του να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή του σε κάθε εργασία μέσα στα πλαίσια της διαδικασίας μάθησης (Lucas et al., 2008).

Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η γλωσσική ικανότητα του μαθητή στη μητρική γλώσσα, μπορεί να μεταφερθεί στην πρόσκτηση της γλώσσας διδασκαλίας στη χώρα υποδοχής, που θα ωφελήσει τα μαθησιακά αποτελέσματα τόσο του ίδιου του μαθητή όσο και ολόκληρης της τάξης (Cummins, 2000).

Έτσι, οι εκπαιδευτικοί σε διάφορες τάξεις θα πρέπει να αναπτύσσουν διάφορες μεθόδους, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα ελκυστικό μαθησιακό περιβάλλον για τους μαθητές, με βάση την πολιτιστική κατανόηση και αποδοχή. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο εκπαιδευτικός έχει επίγνωση του προφίλ και του υπόβαθρου κάθε μαθητή, δύναται να αναλάβει πρωτοβουλία και να χρησιμοποιήσει πόρους σε πολλές γλώσσες, δίνοντας στους μαθητές τη δυνατότητα με τον τρόπο αυτό να κατανοήσουν και να νιώσουν ίσα μέλη της τάξης ως ομάδας, στην οποία όλες οι γλώσσες και οι πολιτισμοί είναι σεβαστοί. Ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε επίσης να σχεδιάζει και να υλοποιεί κάθε τόσο, ομαδικές εργασίες για γηγενείς και μη γηγενείς μαθητές ως έναν τρόπο για να προωθήσει την αλληλεπίδραση και να δημιουργήσει ένα φιλικό και υποστηρικτικό περιβάλλον, ενώ παράλληλα θα συμπεριλαμβάνει την πολιτιστική συμβολή όλων (Cummins, 2000).

2.4. Υποδοχή προσφύγων στην Ελλάδα

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση των προσφύγων που εισέρχονται σε μία χώρα και ιδίως των ανήλικων είναι αδιαμφισβήτητο, για αυτόν τον λόγο και έχει αναγνωριστεί και προβλεφθεί από την αρχή του 2016 από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΥΠΠΕΘ). Το ΥΠΠΕΘ από τον Μάρτιο 2016, λοιπόν, συγκρότησε την *«Επιτροπή Στήριξης/Επιστημονική Επιτροπή»*, η οποία διαμόρφωσε σχέδια ένταξης των προσφύγων στην εκπαίδευση, με απώτερο σκοπό την ευρύτερη ένταξή τους στην κοινωνία, συνεργαζόμενη με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η υλοποίηση αυτών έγινε από την *«Ομάδα Διαχείρισης, τον διοικητικό μηχανισμό του ΥΠΠΕΘ, τους ΣΕΠ και τους εκπαιδευτικούς με τη συμβολή άλλων υπουργείων, διεθνών οργανισμών και φορέων»*. Παρ' όλη την πίεση χρονικά, αλλά και το εξαιρετικά μεταβαλλόμενο διαρκώς και ασταθές περιβάλλον, τα αποτελέσματα χαρακτηρίζονται επιτυχή (Επιστημονική Επιτροπή για τη Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων, 2017).

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα σχετικά προγράμματα με επίκεντρο τις τάξεις υποδοχής και το «Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», έτους 2018 στο οποίο βασίζεται η έρευνα που ακολουθεί.

2.4.1. Τάξεις υποδοχής προσφύγων στη δημόσια εκπαίδευση

Σύμφωνα με τη σχετική υπουργική απόφαση που εκδόθηκε, δημιουργήθηκαν και λειτουργούν στην Ελλάδα ως χώρα υποδοχής προσφύγων, Τάξεις Υποδοχής προσφύγων. Ειδικότερα, σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση του ΥΠΠΕΘ, *«η ίδρυση και λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής ΖΕΠ έχει ως στόχο την συμμετοχική - ενεργητική και αποτελεσματική εκπαίδευση των μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που δεν έχουν την απαιτούμενη γνώση της ελληνικής γλώσσας (ρομά, αλλοδαπών, παλιννοστούντων, προσφύγων, ευάλωτων κοινωνικών ομάδων κ.τ.λ.), ώστε στη συνέχεια αυτοί να ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα»* (άρθρο 2). Επομένως, οι Τάξεις Υποδοχής προσφύγων αποσκοπούν μέσω της λειτουργίας τους, στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ικανοποιητικό βαθμό, ώστε τόσο τα παιδιά των προσφύγων όσο και οι ενήλικες, να γίνουν ικανοί στη συνέχεια στο να ενταχθούν ομαλά στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας και στην ελληνική κοινωνία γενικότερα (Γαλίτης, 2019).

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 3: *«σημειώνεται ότι είναι δυνατή η ταχύτερη επανένταξη του μαθητή στην κανονική τάξη, έπειτα από απόφαση των εκπαιδευτικών της Τ.Υ. Ι ΖΕΠ ή της Τ.Υ. ΙΙ ΖΕΠ και της κανονικής τάξης, σε συνεργασία με τον οικείο Σχολικό Σύμβουλο, αν διαπιστωθεί ότι μπορεί απρόσκοπτα να παρακολουθεί όλα τα μαθήματα»*. Στην ουσία, η εκπαίδευση των μαθητών οι οποίοι δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις στην ελληνική γλώσσα βασίζεται στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μέσω θεσμικών και διδακτικών παρεμβάσεων, προσδίδοντας στη σχολική μονάδα τη δυνατότητα να *«σταθμίσει τις πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών αυτών και τις δυνατότητες της, να επιλέξει εκείνο το σχήμα που μπορεί να τους παρέχει επιπλέον διδακτική υποστήριξη, με σκοπό να τους βοηθήσει να προσαρμοστούν και να ενταχθούν πλήρως στις κανονικές τάξεις στις οποίες είναι εγγεγραμμένοι, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία»* (Γαλίτης, 2019).

Σύμφωνα με το θεσμικό σχήμα, οι τάξεις υποδοχής διακρίνονται σε δύο επίπεδα με βάση το γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών (Γαλίτης, 2019):

1. Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) I ΖΕΠ
2. Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) II ΖΕΠ

Η φοίτηση στις Τάξεις Υποδοχής βασίζεται σε ένα πρόγραμμα δύο κύκλων, οι οποίοι εντάσσονται εντός του ωρολογίου προγράμματος του σχολείου. Δεκτοί γίνονται πρόσφυγες μαθητές με απειροελάχιστη ή μηδενική γνώση της ελληνικής γλώσσας. Το πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας που παρακολουθούν μετέπειτα, είναι εντατικό διάρκειας 15 ωρών. Παράλληλα, οι μαθητές παρακολουθούν και μαθήματα στην κανονική τάξη, π.χ. «*Μαθηματικά, Φυσική Αγωγή, Μουσική, Πληροφορική, Ξένη Γλώσσα ή και άλλο μάθημα, σύμφωνα με απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων, σε συνεργασία με τον οικείο Σχολικό Σύμβουλο*» (Γαλίτης, 2019).

Η διάρκεια φοίτησης στις τάξεις υποδοχής είναι το ένα (1) διδακτικό έτος, ενώ υπάρχει η δυνατότητα επέκτασής της για ένα (1) ακόμα έτος. Η διδασκαλία γίνεται με δύο τρόπους (Γαλίτης, 2019):

1. *είτε εντός της κανονικής τάξης με παράλληλη διδασκαλία (δεύτερος εκπαιδευτικός στην τάξη)*
2. *είτε εκτός κανονικής τάξης.*

2.4.2. Ανοιχτά προγράμματα σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις υποδοχής προσφύγων

Πέραν της κανονικής λειτουργίας των τάξεων υποδοχής προσφύγων, το ΥΠΠΕΘ διοργανώνει κάθε χρόνο ανοιχτά προγράμματα σπουδών ειδικά για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, τα οποία φιλοξενούνται στις τάξεις υποδοχής προσφύγων. Το εκάστοτε ετήσιο «Ανοιχτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) I ΖΕΠ» αφορά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και προβλέπει όλα τα επίπεδα γνώσεων της ελληνικής γλώσσας από πλευράς των προσφύγων (A1: *Στοιχειώδης Γνώση, A2: Βασική Γνώση για παιδιά*), με βάση το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, αλλά και τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε μαθητικού πληθυσμού («*μηδενική ή ελάχιστη γνώση της ελληνικής γλώσσας, μη συστηματική σχολική φοίτηση ή/και μακρά απουσία από το σχολείο, περιορισμένη έως ελάχιστη εμπειρία χρήσης αλφαθητικής γραφής*») (Alfavita.gr, 2018; Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Φλώρινας, 2018).

Γενικός σκοπός της φοίτησης στα εν λόγω προγράμματα, αποτελεί η εκμάθηση της Νεοελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (πέραν της μητρικής τους δηλαδή), για να καταστούν ικανοί οι μαθητές *«να κατανοούν και να παράγουν προφορικό και γραπτό λόγο σε βαθμό που να τους επιτρέπει να ενταχθούν σταδιακά πλήρως στην κανονική τάξη»*. Ιδίως στις περιπτώσεις προσφύγων που δεν έχουν φοιτήσει σε προηγούμενο χρόνο σε Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων ή σε σχολεία στη χώρα προέλευσής τους, η φοίτηση στα συγκεκριμένα προγράμματα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη *«με την εξοικείωσή τους με τους κανόνες σχολικής ζωής και τη σχολική εργασία»* (Alfavita.gr, 2018; Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Φλώρινας, 2018).

Για τους παραπάνω λόγους, τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν θεματικές οι οποίες στοχεύουν στο *«να κατευθύνουν τον/την εκπαιδευτικό στην επιλογή των γλωσσικών στοιχείων που θα διδάξει»* για να συνάδουν με τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών (π.χ. *«προσαρμογή στη σχολική ζωή, γνωριμία με τον ελληνικό και ευρωπαϊκό πολιτισμό»*). Παρ' όλα αυτά, *«ο βαθμός εμβάθυνσης, το εύρος των μορφοσυντακτικών δομών, ο βαθμός στον οποίο θα εντάξει στοιχεία από άλλα γνωστικά αντικείμενα και ο ρυθμός διδασκαλίας»* αποτελούν παραμέτρους τις οποίες οι εκπαιδευτικοί καλούνται να προσδιορίζουν, αφού γνωρίσουν καλύτερα και σε προσωπικό επίπεδο τους μαθητές στις τάξεις υποδοχής. Έτσι, θα επιτυγχάνεται η κατάλληλη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού, αντλημένο από τα σχολικά εγχειρίδια, αλλά και από την ανάλογη πλατφόρμα με υλικό διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που παρέχει το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής στον σύνδεσμο: <http://www.iep.edu.gr/diapolitismiki/> (Alfavita.gr, 2018; Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Φλώρινας, 2018).

2.4.3. Το «Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», έτους 2018

Σύμφωνα με την σχετική εγκύκλιο του ΥΠΠΕΘ, στο *«Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης φοιτούν μαθητές από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, παιδιά πολιτών τρίτων χωρών και προσφυγόπαιδες που διαμένουν σε κέντρα ή δομές φιλοξενίας του ελληνικού κράτους ή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ.»* (βλπ. Παράρτημα Α').

Πρόκειται για ένα προτεινόμενο ανοιχτό πρόγραμμα σπουδών του έτους 2018 που σκοπεύει στην εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής Ι ΖΕΠ (πρώτου γνωστικού επιπέδου) στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και προβλέπει όλα τα ενδεχόμενα επίπεδα ελληνομάθειας (A1: Στοιχειώδης Γνώση, A2: Βασική Γνώση για παιδιά) σύμφωνα με το Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ), αλλά και τα σχετικά χαρακτηριστικά του εν λόγω μαθητικού πληθυσμού (μηδενική ή ελάχιστη γνώση της ελληνικής γλώσσας, μη συστηματική σχολική φοίτηση ή/και μακρά απουσία από το σχολείο, περιορισμένη έως ελάχιστη εμπειρία χρήσης αλφαθητικής γραφής), όπως προαναφέρθηκε ότι προβλέπουν τα συγκεκριμένου τύπου προγράμματα. Ο σκοπός του και οι θεματικές του βασίζονται και συνάδουν με όλα όσα προαναφέρθηκαν ανωτέρω για τα συγκεκριμένου τύπου προγράμματα (βλπ. Παράρτημα Α').

Συμπληρωματικά, επισημαίνεται ότι κατά την εφαρμογή του, το προτεινόμενο πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να δίνει έμφαση «στην επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας μέσα από αυθεντικές καταστάσεις επικοινωνίας και όχι μέσα από στείρα παραδοσιακή διδασκαλία (π.χ. λίστες λεξιλογίου και διακριτή διδασκαλία γραμματικής)». Επομένως, θα πρέπει η διδασκαλία να σκοπεύει στην «ανάδυση των γραμματικών φαινομένων μέσα από την επικοινωνία (π.χ. κατά τη διδασκαλία της θεματικής ενότητας «Αγορά» διδάσκεται ή/και εμπεδώνεται η χρήση ενικού και πληθυντικού αριθμού, κατά την ανταλλαγή προσωπικών πληροφοριών διδάσκονται ή/και εμπεδώνονται οι προσωπικές αντωνυμίες)» (βλπ. Παράρτημα Α').

Επιπλέον, με βάση την ελλιπή και μη συστηματική προηγούμενη σχολική φοίτηση των περισσότερων μαθητών που το παρακολουθούν, αλλά και της ενδεχόμενης περιορισμένου βαθμού εξοικείωσής τους με το ελληνικό αλφάβητο, θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί να εντάξουν στη διδασκαλία τους τις εξής δεξιότητες έως ότου προσκτηθούν από τους μαθητές (βλπ. Παράρτημα Α'):

- «να κρατούν σωστά και σταθερά το μολύβι,
- να ανοίγουν τα βιβλία και τετράδια με φορά από τα δεξιά προς τα αριστερά,
- να γράφουν με φορά από τα αριστερά προς τα δεξιά,
- να αντιγράφουν από τον πίνακα ή/και από το βιβλίο,
- να αναγνωρίζουν τα γράμματα και να τα διακρίνουν από άλλα σύμβολα/σχήματα,

- *να γράφουν τα γράμματα με τη σωστή φορά και να αντιστοιχίζουν τα μικρά με τα κεφαλαία.»*

Τέλος, επισημαίνεται ότι βασική είναι η συνεργασία του εκπαιδευτικού της τάξης υποδοχής με τους εκπαιδευτικούς των ανάλογων κανονικών τάξεων, αλλά και η συστηματική συνεργασία του Συλλόγου Διδασκόντων με τον εκπαιδευτικό της τάξης υποδοχής ώστε να παρακολουθείται η πορεία της φοίτησης γενικά, και της ελληνομάθειας ειδικά, αλλά και της προσαρμογής των μαθητών γενικότερα (βλπ. Παράρτημα Α').

Κεφάλαιο 3. Μεθοδολογία

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζεται η μεθοδολογία στην οποία βασίστηκε η έρευνα που διεξήχθη, δηλαδή ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας, η διαδικασία διεξαγωγής της, το δείγμα του ερευνώμενου πληθυσμού, το εργαλείο της έρευνας κ.ο.κ.

3.1. Σκοπός και στόχοι έρευνας

Βασικός σκοπός της έρευνας που διεξήχθη συνάδει με αυτόν ολόκληρης της διπλωματικής εργασίας, ο οποίος έγκειται στην αποτίμηση του ανοιχτού προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας που παρέχεται στους πρόσφυγες μαθητές της χώρας μας.

Ειδικότερα, οι επιμέρους στόχοι της έρευνας, περιλαμβάνουν τη διερεύνηση:

- της προόδου και ανταπόκρισης των προσφύγων μαθητών σε επίπεδο κατανόησης και παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος,
- της εξοικείωσης των μαθητών-προσφύγων με τους κανόνες της σχολικής ζωής και τη σχολική εργασία,
- της κατανόησης της επικοινωνιακής διάστασης της ελληνικής γλώσσας από τους πρόσφυγες-μαθητές και
- της κατάκτησης των οπτικοκινητικών δεξιοτήτων για την παραγωγή του γραπτού λόγου.

3.2. Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας συνάδουν με αυτά της διπλωματικής έρευνας και περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. Σε ποιο βαθμό κατανοούν και παράγουν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος;
2. Σε ποιο βαθμό έχουν εξοικειωθεί οι πρόσφυγες με τους κανόνες της σχολικής τάξης και της σχολικής εργασίας;

3. Ποιές επικοινωνιακές διαστάσεις της ελληνικής γλώσσας έχουν αποκτηθεί μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης;
4. Σε ποιό βαθμό έχουν βελτιωθεί οι απαιτούμενες οπτικοκινητικές δεξιότητες για την παραγωγή του γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας;

3.3. Ερευνητική υπόθεση

Αναμένεται ότι οι πρόσφυγες θα έχουν κατακτήσει τις βασικές γνώσεις του ανοιχτού προγράμματος για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας του Υπουργείου Παιδείας με σκοπό την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και την ομαλοποίηση της καθημερινότητάς τους στην ελληνική κοινωνία.

3.4. Ερευνητική Μέθοδος

Για την πραγματοποίηση της έρευνας της παρούσας διπλωματικής, εφαρμόστηκαν ερωτηματολόγια και δοκιμασίες κατανόησης και παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας, ως μέθοδος συλλογής των δεδομένων από μαθητές Ανοικτού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

3.5. Εργαλείο Έρευνας

Όπως προαναφέρθηκε, εφαρμόστηκαν ερωτηματολόγια και δοκιμασίες κατανόησης και παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας, ως μέθοδος συλλογής των δεδομένων της έρευνας που διεξήχθη. Συνεπώς, κρίθηκε αναγκαία η δημιουργία ενός πρότυπου ερωτηματολογίου ως εργαλείο της έρευνας (βλπ. το πρότυπο ερωτηματολόγιο στο Παράρτημα Β'), του οποίου αντίγραφα μοιράστηκαν και συμπληρώθηκαν σε δεύτερο χρόνο από τους συμμετέχοντες μαθητές στην έρευνα. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου, είχαν τη μορφή μεταβλητών (Τσιώλης, 2013).

Η δημιουργία του ερωτηματολογίου βασίστηκε στις θεματικές ενότητες που διδάχτηκαν οι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο μέσα στα πλαίσια του «Ανοικτού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», έτους 2018 (βλπ. Παράρτημα Α').

3.6. Δείγμα Ερευνώμενου Πληθυσμού

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 62 ενήλικες πρόσφυγες, 18 έως 40 ετών, άντρες και γυναίκες, διαφόρων μεταναστευτικών υποβάθρων, που φοιτούν στο ΕΠΑΛ και παρακολούθησαν του «Ανοικτού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», έτους 2018 (βλπ. Παράρτημα Α'). Από τους 62 συμμετέχοντες λοιπόν, οι 39 φοιτούν στο 5^ο Εσπερινό ΕΠΑΛ, οι 10 στο 1^ο ΕΠΑΛ Αθηνών και οι υπόλοιποι 13 στο 2^ο ΕΠΑΛ Αθηνών.

3.7. Διαδικασία έρευνας

Αρχικά, συντάχθηκε το πρότυπο ερωτηματολόγιο της ποσοτικής αυτής έρευνας (βλπ. το πρότυπο ερωτηματολόγιο στο Παράρτημα Β'). Στη συνέχεια, αντίγραφα αυτού μοιράστηκαν και συμπληρώθηκαν από τους συμμετέχοντες μαθητές του ερευνητικού δείγματος. Συγκεκριμένα, εφαρμόστηκαν ερωτηματολόγια και δοκιμασίες κατανόησης και παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας, ως μέθοδος συλλογής των δεδομένων από μαθητές του Ανοικτού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ακολούθως, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν κωδικοποιήθηκαν και εισήχθησαν στο πρόγραμμα στατιστικής SPSS 21.

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά το ερωτηματολόγιο, διαχωρίζεται σε δυο μέρη: το Α' μέρος αποτελείται από ερωτήσεις για τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα, ενώ το Β' μέρος αποτελείται από ειδικές ερωτήσεις τις οποίες αναμένεται να απαντήσουν οι ερωτώμενοι με βάση τις γνώσεις που απέκτησαν μέσα από το ανοιχτό πρόγραμμα σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας που παρακολούθησαν στις τάξεις υποδοχής προσφύγων. Συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις του Β' μέρους στηρίχτηκαν στις θεματικές από τη σχετική εγκύκλιο του υπουργείου «Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», έτους 2018, οι οποίες περιλαμβάνουν τα εξής (βλπ. Παράρτημα Α')

1. *Γνωριμία με τον/την καθηγητή/τρια και τους/τις συμμαθητές/ήτριες (να μάθουν να λένε και να γράφουν το όνομά τους κλπ.)*

2. *Γνωριμία με το σχολικό περιβάλλον* (να αναγνωρίζουν βασικά αντικείμενα κλπ.)
3. *Κανόνες σχολικής ζωής* (να κατανοούν και να ανταποκρίνονται σε προφορικές οδηγίες σχολικής εργασίας, κλπ.)
4. *Η συμμετοχή στην ομάδα* (π.χ. οικογένεια, σχολείο)
5. *Γνωριμία με το ελληνικό αλφάβητο* (να αναγνωρίζουν και να διαβάζουν τα γράμματα, κλπ.)
6. *Ο εαυτός μου* (να διακρίνουν ηλικίες και φύλο, κλπ.)
7. *Η καθημερινότητά μου* (να λένε και να γράφουν τις ημέρες της εβδομάδας, κλπ.)
8. *Περιγραφή εξωτερικών χαρακτηριστικών ανθρώπων* (να περιγράφουν εξωτερικά χαρακτηριστικά, κλπ.)
9. *Τα μέρη του σώματος - Αγωγή υγείας* (να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν τα μέρη του σώματος, κλπ.)
10. *Ρούχα* (να αντιστοιχίζουν τα είδη ρούχων με τις εποχές του χρόνου και τις καιρικές συνθήκες, κλπ.)
11. *Ενέργειες - απλές δραστηριότητες* (να χρησιμοποιούν σωστά ρήματα στον Ενεστώτα, για να περιγράφουν απλές δραστηριότητες, κλπ.)
12. *Συναισθήματα* (να διαβάζουν μικρά κείμενα και να τα συσχετίζουν με συναισθήματα κλπ.)
13. *Φαγητό* (να κατονομάζουν και να γράφουν φαγητά και σχετικά αντικείμενα, κλπ.)
14. *Σχήματα, μαθηματικά σύμβολα και πράξεις* (να κατονομάζουν τις βασικές μαθηματικές πράξεις και να τις αντιστοιχίζουν στα μαθηματικά σύμβολα που χρησιμοποιούνται, κλπ.)
15. *Χρόνος* (να αναγνωρίζουν και να γράφουν την ημερομηνία και την ώρα, κλπ.)
16. *Καιρικές συνθήκες* (να κατανοούν σύμβολα για την περιγραφή των καιρικών συνθηκών, κλπ.)
17. *Αγορά* (να χρησιμοποιούν τον ενικό και πληθυντικό αριθμό, να αναγνωρίζουν και να λένε τις τιμές των προϊόντων, κλπ.)
18. *Υπηρεσίες* (να κατονομάζουν βασικές υπηρεσίες και επαγγέλματα, κλπ.)
19. *Επικοινωνία – σύγχρονα μέσα επικοινωνίας* (να κατονομάζουν βασικά μέσα μαζικής επικοινωνίας, κλπ.)
20. *Ψυχαγωγία* (να ονομάζουν δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται, κλπ.)

21. *Χάρτες - ο χάρτης της Ελλάδας και Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (να χρησιμοποιούν λεξιλόγιο σχετικό με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, κλπ.)*
22. *Γεωγραφία Ευρώπης (να μπορούν να εντοπίσουν την Ευρώπη στον παγκόσμιο χάρτη, να κατανοούν σύντομα κείμενα για τα μνημεία/αξιοθέατα της Ελλάδας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, κλπ.)*
23. *Μεγάλες ανακαλύψεις και εφευρέσεις*
24. *Η ζωή του Έλληνα πολίτη (να γνωρίσουν το πολίτευμα της Ελλάδας και να κατανοούν βασικό λεξιλόγιο σχετικό με τη δημοκρατία, να κατανοούν απλά κείμενα για τις σπουδές και τα επαγγέλματα στην Ελλάδα, κλπ.)*
25. *Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το άτομο - Ευρωπαίος πολίτης – Διεθνής κοινότητα*
26. *Στοιχεία από άλλα γνωστικά αντικείμενα*

Έτσι, οι ερωτήσεις του Β' μέρους βασίζονται κάθε μία σε κάθε μία αντίστοιχη θεματική του προγράμματος σπουδών που παρακολούθησαν οι μαθητές.

3.8. Στατιστική Τεχνική

Η επεξεργασία και ανάλυση των ευρημάτων πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο, SPSS 21. Έτσι, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, κωδικοποιήθηκαν και επεξεργασθήκαν και οργανώθηκαν σε πίνακες και διαγράμματα, αλλά επίσης έγιναν συσχετισμοί και σχετικοί έλεγχοι στατιστικής σημαντικότητας.

Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα

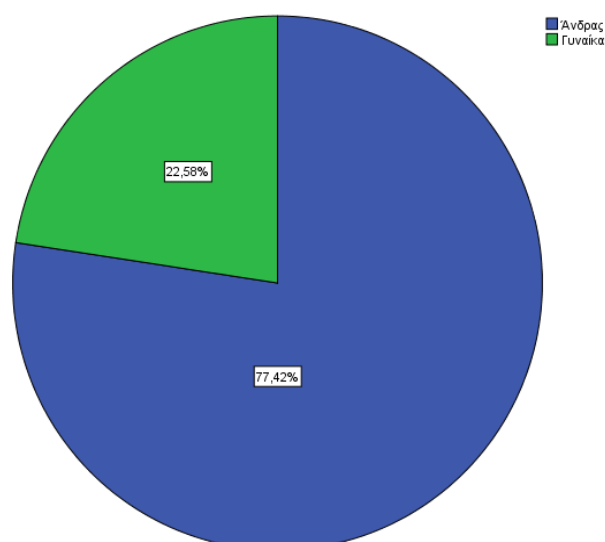
Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη, οργανωμένα σε πίνακες και διαγράμματα, αλλά και διαχωρισμένα σε δύο κατηγορίες:

A. Προσωπικά στοιχεία

B. Ερωτήσεις πάνω στις θεματικές ενότητες του προγράμματος

A. Προσωπικά στοιχεία

Στη συνέχεια της ενότητας αυτής, παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα που αφορούν την πρώτη κατηγορία δεδομένων, δηλαδή τα προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Εικόνα 1. Στο διάγραμμα φαίνεται η κατανομή του φύλου στους ερωτώμενους. Από το σύνολο των 62 ερωτώμενων οι 48 ήταν άνδρες (ποσοστό 77,4%).

Πίνακας 1. Η κατανομή των ηλικιών των ερωτώμενων. Ουσιαστικά, οι περισσότεροι είναι κάτω των 40 ετών, με τη μεγαλύτερη συχνότητα να εμφανίζεται στις ηλικίες <20 (30,6%) και 26-30 (22,6%).

Ηλικία	Συχνότητα	Ποσοστό%
<20	19	30,6
20-25	11	17,7
26-30	14	22,6
31-35	12	19,4
36-40	1	1,6
>40	5	8,1
Σύνολο	62	100

Πίνακας 2. Τα επαγγέλματα που δήλωσαν οι πρόσφυγες που συμμετείχαν στην έρευνα. Από το σύνολο των ερωτώμενων οι οκτώ (8) δεν δήλωσαν επάγγελμα.

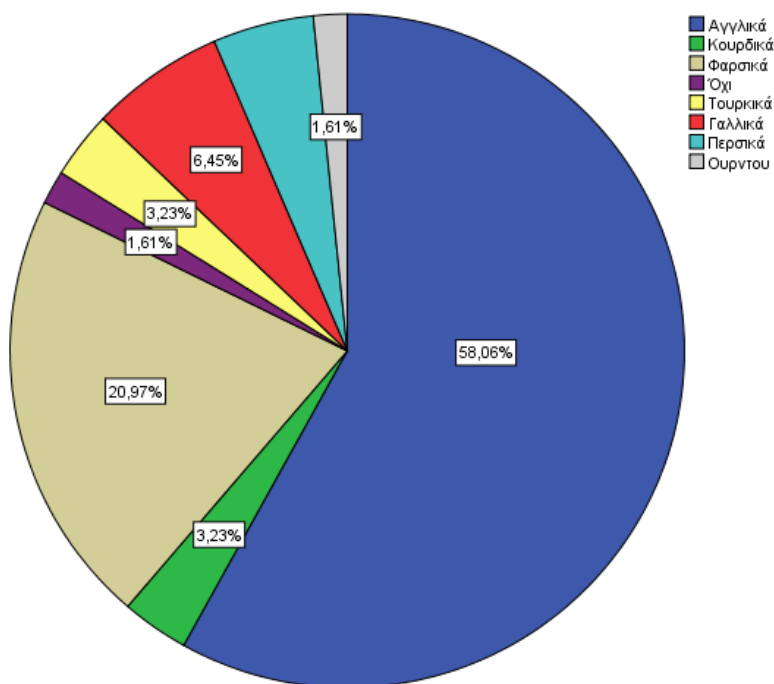
Επάγγελμα	Συχνότητα	Ποσοστό%
Τεχνίτης	18	29,0
Αγρότης	8	12,9
Υπάλληλος Γραφείου	10	16,1
Επιστήμονας (ιατρός, δικηγόρος)	2	3,2
Μαθητής	15	24,2
Διερμηνέας	1	1,6
Σύνολο	54	87,1

Πίνακας 3. Το επίπεδο της εκπαίδευσης που δήλωσαν ότι έλαβαν στη χώρα προέλευσής τους, οι πρόσφυγες που συμμετείχαν στην έρευνα. Από το σύνολο των ερωτώμενων μόνον ένας (1) δεν δήλωσε επίπεδο εκπαίδευσης στη χώρα προέλευσης. Άλλοι ερωτώμενοι δήλωσαν τα έτη εκπαίδευσής τους, ενώ άλλοι δήλωσαν σε αντιστοιχία με το εκπαιδευτικό μας σύστημα τη βαθμίδα στην οποία έφτασαν στη χώρα προέλευσης (δημοτικό, γυμνάσιο, κ.ο.κ.), τα οποία και συμψηφίστηκαν αναλόγως.

Επίπεδο Εκπαίδευσης στη Χώρα Προέλευσης	Συχνότητα	Ποσοστό%
Καθόλου	2	3,2
3 έτη	2	3,2
4 έτη	1	1,6
5 έτη	2	3,2
6 έτη - Δημοτικό	7	11,3
7 έτη	5	8,1
9 έτη - Γυμνάσιο	18	29,1
10 έτη	4	6,5
11 έτη	2	3,2
12 έτη - Λύκειο	15	24,2
Πανεπιστήμιο	3	4,8
Σύνολο	61	98,4

Πίνακας 4. Το διάστημα παραμονής στην Ελλάδα (σε μήνες) που δήλωσαν οι πρόσφυγες που συμμετείχαν στην έρευνα. Από το σύνολο των ερωτώμενων, μόνον ένας (1) δεν δήλωσε διάστημα παραμονής στην Ελλάδα. Επίσης, από το σύνολο των 61 ερωτώμενων, οι 51 παραμένουν στην Ελλάδα έως και 48 μήνες (ποσοστό 75,4%).

Διάστημα παραμονής στην Ελλάδα (μήνες)	Συχνότητα	Ποσοστό%
<24	22	36,1
24-48	29	39,3
49-72	4	6,5
73-96	1	1,6
97-120	4	6,5
>120	1	1,6
Σύνολο	61	98,4

Εικόνα 2. Στο διάγραμμα φαίνεται η κατανομή της άλλης γλώσσας που δήλωσαν ότι μιλούν οι ερωτώμενοι στην έρευνα. Από το σύνολο των 62 ερωτώμενων, οι 36 μιλούν και Αγγλικά (ποσοστό 58,06%). Επίσης, υποσημειώνεται ότι τα Φαρσικά και τα Περσικά στην ουσία αποτελούν διαφορετικές τοπικές ονομασίες της ίδιας γλώσσας (βλπ.

<https://www.globalcitizen.gr/%CE%B3%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%82/%CF%80%CE%B5%CF%81%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AC/>)

Πίνακας 5. Η χώρα προέλευσης που δήλωσαν οι πρόσφυγες που συμμετείχαν στην έρευνα. Από το σύνολο των 62 ερωτώμενων, οι 37 προέρχονται από το Αφγανιστάν (ποσοστό 59,7%).

Χώρα Προέλευσης	Συχνότητα	Ποσοστό%
Αφγανιστάν	37	59,7
Συρία	4	6,5
Κουρδιστάν	5	8,1
Μπαγκλαντές	2	3,2
Σουδάν	1	1,6
Κονγκό	2	3,2
Πακιστάν	6	9,7
Γουινέα	1	1,6
Αλγερία	1	1,6
Ιράν	3	4,8
Σύνολο	62	100,0

B. Ερωτήσεις πάνω στις θεματικές ενότητες του προγράμματος

Στη συνέχεια της ενότητας αυτής, παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα που αφορούν στην δεύτερη κατηγορία ερωτήσεων, δηλαδή τις ερωτήσεις πάνω στις θεματικές ενότητες του προγράμματος, ενοποιημένα σε έναν πίνακα (Πίνακας 6), καθώς επίσης και τα αποτελέσματα των συσχετίσεων των μεταβλητών (δηλαδή συσχετίσεις όσον αφορά στα δημογραφικά στοιχεία σε σχέση με τη συνολική γλωσσική επίδοση των συμμετεχόντων στην έρευνα), (Πίνακες 7-11). Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων στατιστικής σημαντικότητας με βάση το κριτήριο Kendall's tau-b, οι οποίοι αφορούν στις απαντήσεις των προσφύγων σε σύγκριση με τα δημογραφικά στοιχεία τους (Πίνακες 12-15). Ο σχολιασμός των πινάκων με τα ερευνητικά αποτελέσματα, βασίστηκε στην Παπαγεωργίου (2020).

Πίνακας 6. Τα αποτελέσματα των απαντήσεων που έδωσαν οι πρόσφυγες που συμμετείχαν στην έρευνα, στο ερωτηματολόγιο διερεύνησης των αποκτημένων γνώσεων από το ανοιχτό πρόγραμμα σπουδών που παρακολούθησαν για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις υποδοχής προσφύγων. Από το σύνολο των 24 ερωτήσεων γνώσης, οι ερωτήσεις που αφορούσαν τις εποχές και το ρήμα πρότασης αντίστοιχα, συμπεραίνεται ότι δυσκόλεψαν περισσότερο τους ερωτώμενους από ό,τι υπόλοιπες (ποσοστό Σωστών απαντήσεων 35,7% και 49,2%, αντίστοιχα).

Δοκιμασία	Σωστό		Καλή προσπάθεια	
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Συχνότητα	Ποσοστό%
Ονομασία Αντικειμένου εικόνας	53	85,5	9	14,5
Λέξη ομάδας εικόνας	35	56,5	27	43,5
Άνοιγμα βιβλίου σελ.30	38	61,3	18	29
Ημέρες Εβδομάδας	43	69,4	17	27,4
Αλφαβήτα	56	90,3	6	9,7
Φύλα	45	78,9	12	21,1
Χρώμα μαλλιών	44	72,1	17	27,9
Μέρη σώματος	50	83,3	10	16,7
Εποχές	20	35,7	36	64,3
Ρήμα πρότασης	30	49,2	31	50,8
Συναίσθημα εικόνας	55	88,7	6	9,7
Ονομασία τριών εικόνων	36	60,0	24	40,0
Σύμβολα μαθηματικών πράξεων	52	83,9	10	16,1
Ώρα	43	70,5	18	29,5
Αντιστοίχιση - Καιρός	59	95,2	3	4,8
Κρατικό έγγραφο	51	86,4	7	11,9
Συμπλήρωση πρότασης	34	61,8	20	36,4
Αντιστοίχιση - Μέσα επικοινωνίας	58	93,5	4	6,5
Αγαπημένο άθλημα	45	80,4	11	19,6
Μέσα μεταφοράς	47	77,0	14	23,0
Μνημεία/Αξιοθέατα Ελλάδας	33	56,9	25	43,1
Πολίτευμα Ελλάδας	34	63,0	20	37,0
Αντιστοίχιση - Επαγγέλματα	47	77,0	14	23,0

Αριθμός κρατών ΕΕ	30	81,1	5	13,5
-------------------	----	------	---	------

Πίνακας 7. Η γλωσσική επίδοση των προσφύγων σε σχέση με το φύλο. Οι γυναίκες φαίνεται ότι είχαν ελαφρά καλύτερη επίδοση.

Φύλο	Σωστό		Καλή προσπάθεια	
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Συχνότητα	Ποσοστό%
Άνδρες	34	70,8	12	25
Γυναίκες	10	71,4	4	28,6

Πίνακας 8. Η γλωσσική επίδοση των προσφύγων σε σχέση με το διάστημα παραμονής τους στην Ελλάδα.

Διάστημα παραμονής στην Ελλάδα (μήνες)	Σωστό		Καλή προσπάθεια	
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Συχνότητα	Ποσοστό%
<24	15	68,2	7	31,8
24-48	21	72,4	8	27,6
49-72	3	75,0	1	25,0
73-96	1	100	-	-
97-120	2	100	-	-
>120	1	100	-	-

Πίνακας 9. Η γλωσσική επίδοση των προσφύγων σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης των προσφύγων στη χώρα προέλευσης.

Επίπεδο Εκπαίδευσης στη Χώρα Προέλευσης	Σωστό		Καλή προσπάθεια	
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Συχνότητα	Ποσοστό%
Καθόλου	-	-	2	100
3 έτη	1	50,0	1	50,0
4 έτη	-	-	1	100
5 έτη	1	50,0	1	50,0
6 έτη - Δημοτικό	5	71,4	2	28,6
7 έτη	3	60,0	2	40,0
9 έτη - Γυμνάσιο	14	77,8	4	22,2
10 έτη	3	75,0	1	25,0
11 έτη	2	100	-	-
12 έτη - Λύκειο	11	73,3	4	26,7
Πανεπιστήμιο	3	100	-	-

Πίνακας 10. Η γλωσσική επίδοση των προσφύγων σε σχέση με το επάγγελμά τους στη χώρα προέλευσης.

Επάγγελμα	Σωστό		Καλή προσπάθεια	
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Συχνότητα	Ποσοστό%
Τεχνίτης	13	72,2	4	22,2
Αγρότης	6	75,0	2	25,0
Υπάλληλος Γραφείου	7	70,0	2	20,0
Επιστήμονας (ιατρός, δικηγόρος)	2	100	-	-

Μαθητής	10	66,6	5	33,4
Διερμηνέας	1	100	-	-

Πίνακας 11. Η γλωσσική επίδοση των προσφύγων σε σχέση με την ηλικία τους.

Ηλικία (έτη)	Σωστό		Καλή προσπάθεια	
	Συχνότητα	Ποσοστό%	Συχνότητα	Ποσοστό%
<20	13	68,4	6	31,6
20-25	7	63,6	3	27,3
26-30	10	71,4	3	21,4
31-35	9	75,0	2	16,7
36-40	1	100	-	-
>40	4	80,0	1	20,0

Πίνακας 12. Σύγκριση με το κριτήριο Kendall's tau-b των απαντήσεων των προσφύγων ως προς το φύλο. Μόνο σε μία περίπτωση υπήρξε στατιστική σημαντικότητα στις διαφορές των ερωτήσεων ανάμεσα στα δύο φύλα.

Δοκιμασία – ερώτηση	Άνδρες	Γυναίκες	Επίπεδο σημαντικότητας
Ονομασία Αντικειμένου εικόνας	42	11	0,459
Λέξη ομάδας εικόνας	25	10	0,180
Άνοιγμα βιβλίου σελ.30	30	8	0,921
Ημέρες Εβδομάδας	39	9	0,351
Αλφαβήτα	42	14	0,016
Φύλα	34	11	0,131
Χρώμα μαλλιών	32	12	0,139
Μέρη σώματος	41	9	0,2
Εποχές	15	5	0,816
Ρήμα πρότασης	21	9	0,193
Συναίσθημα εικόνας	43	12	0,727
Ονομασία τριών εικόνων	26	10	0,130
Σύμβολα μαθηματικών πράξεων	40	10	0,825
Ώρα	26	10	0,247
Αντιστοίχιση - Καιρός	40	12	0,691
Κρατικό έγγραφο	35	8	0,302
Συμπλήρωση πρότασης	46	13	0,355
Αντιστοίχιση - Μέσα επικοινωνίας	42	9	0,651
Αγαπημένο άθλημα	45	13	0,434
Μέσα μεταφοράς	36	9	0,420
Μνημεία/Αξιοθέατα Ελλάδας	36	11	0,698
Πολίτευμα Ελλάδας	25	8	0,083
Αντιστοίχιση - Επαγγέλματα	29	5	0,131
Αριθμός κρατών ΕΕ	39	8	0,711

Πίνακας 13. Σύγκριση με το κριτήριο Kendall's tau-b των απαντήσεων των προσφύγων ως προς την ηλικία. Μόνο σε τρεις περιπτώσεις υπήρξε στατιστική σημαντικότητα στις διαφορές των ερωτήσεων μεταξύ των ηλικιακών ομάδων.

Δοκιμασία – ερώτηση	<20	20-25	26 - 30	31- 35	> 36	Επίπεδο σημαντικότητας
Ονομασία Αντικειμένου εικόνας	19	11	14	12	6	0,253
Λέξη ομάδας εικόνας	19	11	14	12	6	0,001
Άνοιγμα βιβλίου σελ.30	19	10	10	11	6	0,139
Ημέρες Εβδομάδας	17	11	14	12	6	0,196
Αλφαβήτα	19	11	14	12	6	0,090
Φύλα	17	11	11	12	6	0,932
Χρώμα μαλλιών	18	11	14	12	6	0,733
Μέρη σώματος	19	11	12	12	6	0,518
Εποχές	19	7	13	11	6	0,517
Ρήμα πρότασης	18	11	14	12	6	0,706
Συναίσθημα εικόνας	19	11	14	12	6	0,029
Ονομασία τριών εικόνων	19	10	13	12	6	0,976
Σύμβολα μαθηματικών πράξεων	19	11	14	12	6	0,265
Ώρα	19	10	14	12	6	0,266
Αντιστοίχιση - Καιρός	19	11	14	12	6	0,212
Κρατικό έγγραφο	18	11	12	12	6	0,853
Συμπλήρωση πρότασης	17	7	13	12	6	0,993
Αντιστοίχιση - Μέσα επικοινωνίας	19	11	14	12	6	0,250
Αγαπημένο άθλημα	18	9	12	11	6	0,109
Μέσα μεταφοράς	19	11	13	12	6	0,460
Μνημεία/Αξιοθέατα Ελλάδας	19	10	12	11	6	0,182
Πολίτευμα Ελλάδας	18	6	12	12	6	0,055
Αντιστοίχιση - Επαγγέλματα	19	11	13	12	6	0,489
Αριθμός κρατών ΕΕ	2	7	12	10	6	0,709

Πίνακας 14. Σύγκριση με το κριτήριο Kendall's tau-b των απαντήσεων των προσφύγων ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης. Για λόγους ευκολίας τα επίπεδα εκπαίδευσης που δήλωσαν οι πρόσφυγες διαχωρίστηκαν στα παρακάτω επίπεδα. Μόνο σε πέντε περιπτώσεις υπήρξε στατιστική σημαντικότητα στις διαφορές των ερωτήσεων μεταξύ των επιπέδων εκπαίδευσης.

Δοκιμασία – ερώτηση	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	Πανεπιστήμιο	Καθόλου	Επίπεδο σημαντικότητας
Ονομασία Αντικειμένου εικόνας	9	20	19	2	2	0,702
Λέξη ομάδας εικόνας	6	10	17	2	0	0,056
Άνοιγμα βιβλίου σελ.30	6	13	17	2	0	0,000
Ημέρες Εβδομάδας	7	14	20	2	0	0,042
Αλφαβήτα	12	20	19	3	2	0,990
Φύλα	7	18	15	3	0	0,003
Χρώμα μαλλιών	9	14	16	3	1	0,660
Μέρη σώματος	10	20	15	3	1	0,667
Εποχές	2	10	7	1	0	0,553
Ρήμα πρότασης	6	11	11	1	0	0,798
Συναίσθημα εικόνας	12	20	19	3	0	0,626
Ονομασία τριών εικόνων	7	14	14	1	0	0,007
Σύμβολα μαθηματικών πράξεων	10	22	16	2	1	0,740
Ώρα	8	16	14	3	1	0,901

Αντιστοίχιση - Καιρός	12	23	20	3	1	0,192
Κρατικό έγγραφο	10	22	14	3	1	0,382
Συμπλήρωση πρότασης	3	14	14	3	0	0,359
Αντιστοίχιση - Μέσα επικοινωνίας	12	23	17	3	2	0,080
Αγαπημένο άθλημα	10	15	16	2	1	0,554
Μέσα μεταφοράς	10	18	15	3	0	0,306
Μνημεία/Αξιοθέατα Ελλάδας	6	12	13	2	0	0,497
Πολίτευμα Ελλάδας	8	13	11	2	0	0,583
Αντιστοίχιση - Επαγγέλματα	10	20	12	3	1	0,663
Αριθμός κρατών ΕΕ	9	7	12	2	-	0,698

Πίνακας 15. Σύγκριση με το κριτήριο Kendall's tau-b των απαντήσεων των προσφύγων ως προς το διάστημα παραμονής. Για λόγους ευκολίας το διάστημα παραμονής που δήλωσαν οι πρόσφυγες ταξινομήθηκε σε τέσσερις κλάσεις. Μόνο σε έξι περιπτώσεις υπήρξε στατιστική σημαντικότητα στις διαφορές των ερωτήσεων μεταξύ των κλάσεων του διαστήματος παραμονής.

Δοκιμασία – ερώτηση	4 – 20	21 – 50	51 – 70	70 >	Επίπεδο σημαντικότητας
Ονομασία Αντικειμένου εικόνας	16	28	3	6	0,035
Λέξη ομάδας εικόνας	9	17	3	5	0,002
Άνοιγμα βιβλίου σελ.30	7	23	2	6	0,000
Ημέρες Εβδομάδας	10	25	1	6	0,011
Αλφαβήτα	18	28	3	6	0,627
Φύλα	13	23	3	4	0,251
Χρώμα μαλλιών	14	23	3	3	0,585
Μέρη σώματος	17	25	1	6	0,878
Εποχές	6	10	2	2	0,393
Ρήμα πρότασης	8	19	0	2	0,380
Συναίσθημα εικόνας	16	29	3	6	0,037
Ονομασία τριών εικόνων	10	21	1	3	0,423
Σύμβολα μαθηματικών πράξεων	15	28	3	5	0,261
Ώρα	14	23	0	5	0,700
Αντιστοίχιση - Καιρός	17	32	2	6	0,520
Κρατικό έγγραφο	17	26	2	6	0,758
Συμπλήρωση πρότασης	11	19	1	2	0,141
Αντιστοίχιση - Μέσα επικοινωνίας	19	29	3	6	0,429
Αγαπημένο άθλημα	12	26	0	6	0,573
Μέσα μεταφοράς	13	26	2	5	0,082
Μνημεία/Αξιοθέατα Ελλάδας	12	17	1	2	0,912
Πολίτευμα Ελλάδας	9	18	2	5	0,029
Αντιστοίχιση - Επαγγέλματα	15	23	2	6	0,211
Αριθμός κρατών ΕΕ	10	12	1	6	0,719

Κεφάλαιο 5. Συζήτηση

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, γίνεται η σχετική συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Όπως προαναφέρθηκε, ο βασικός σκοπός της έρευνας που ήταν η αποτίμηση του ανοιχτού προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας που παρέχεται στους πρόσφυγες μαθητές της Ελλάδας και συγκεκριμένα, του έτους 2018. Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας περιλάμβαναν τη διερεύνηση της προόδου και ανταπόκρισης των προσφύγων μαθητών σε επίπεδο κατανόησης και παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος, της εξοικείωσης των μαθητών-προσφύγων με τους κανόνες της σχολικής ζωής και τη σχολική εργασία, της κατανόησης της επικοινωνιακής διάστασης της ελληνικής γλώσσας από τους πρόσφυγες-μαθητές και της κατάκτησης των οπτικοκινητικών δεξιοτήτων για την παραγωγή του γραπτού λόγου.

Με βάση λοιπόν τον ερευνητικό σκοπό και τους επιμέρους ερευνητικούς στόχους, τέθηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

1. Σε ποιο βαθμό κατανοούν και παράγουν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος;
2. Σε ποιο βαθμό έχουν εξοικειωθεί οι πρόσφυγες με τους κανόνες της σχολικής τάξης και της σχολικής εργασίας;
3. Ποιές επικοινωνιακές διαστάσεις της ελληνικής γλώσσας έχουν αποκτηθεί μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης;
4. Σε ποιο βαθμό έχουν βελτιωθεί οι απαιτούμενες οπτικοκινητικές δεξιότητες για την παραγωγή του γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας;

Κατ' επέκταση, τέθηκε η ερευνητική υπόθεση ότι αναμένεται πως οι πρόσφυγες θα έχουν κατακτήσει τις βασικές γνώσεις του ανοιχτού προγράμματος για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας του Υπουργείου Παιδείας με σκοπό την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και την ομαλοποίησή τους στην ελληνική κοινωνία.

Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, οι συμμετέχοντες πρόσφυγες που παρακολούθησαν το εν λόγω πρόγραμμα σπουδών του έτους 2018, αποδείχτηκε ότι:

1. Κατανοούν και παράγουν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος, σε σωστό επίπεδο έως καλής προσπάθειας.
2. Έχουν εξοικειωθεί οι πρόσφυγες με τους κανόνες της σχολικής τάξης και της σχολικής εργασίας, σε σωστό επίπεδο έως καλής προσπάθειας.
3. Έχουν αποκτηθεί μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης, οι βασικές επικοινωνιακές διαστάσεις της ελληνικής γλώσσας.
4. Και έχουν βελτιωθεί οι απαιτούμενες οπτικοκινητικές δεξιότητες για την παραγωγή του γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας σε καλό / ικανοποιητικό βαθμό.

Επομένως, συμπεραίνεται ότι επαληθεύεται η ερευνητική υπόθεση που τέθηκε, δηλαδή οι συγκεκριμένοι πρόσφυγες έχουν κατακτήσει τις βασικές γνώσεις του ανοιχτού προγράμματος για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας του Υπουργείου Παιδείας με σκοπό την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και την ομαλοποίηση της καθημερινότητάς τους στην ελληνική κοινωνία. Αυτό το γεγονός χαρακτηρίζει επιτυχή την εφαρμογή του εν λόγω ανοιχτού προγράμματος σπουδών εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις υποδοχής προσφύγων.

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο, γίνεται μια ανασκόπηση ολόκληρης της εργασίας, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα τα οποία απορρέουν από αυτή, καθώς και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

6.1. Ανακεφαλαίωση εργασίας

Η εκπαίδευση, ως κλάδος, βρίσκεται αντιμέτωπη με διάφορες προκλήσεις που απώτερο σκοπό έχουν την ένταξη των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικά υπόβαθρα. Η εκπαίδευση ως θεσμός, λοιπόν, κατέχει μέγιστη σημασία στην ενσωμάτωση των ανθρώπων με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο στην ελληνική κοινωνία ως χώρα-υποδοχής, ιδίως τα τελευταία χρόνια που παρατηρείται μία αυξητική τάση των προσφυγικών ροών στην Ελλάδα, κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν.

Βασικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν η αποτίμηση του ανοιχτού προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας που παρέχεται στους πρόσφυγες μαθητές της χώρας μας. Ειδικότερα, οι επιμέρους στόχοι της παρούσας διπλωματικής που τέθηκαν, ήταν η μελέτη και η διερεύνηση: των μεθόδων και των τρόπων διδασκαλίας που εφαρμόζονται κατά τη διαδικασία εκπαίδευσής τους, των υποδομών που υπάρχουν και του υλικού που παρέχεται από το Υπουργείο Παιδείας, της προόδου και ανταπόκρισης των προσφύγων μαθητών σε επίπεδο κατανόησης και της παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος, της εξοικείωσης των μαθητών-προσφύγων με τους κανόνες της σχολικής ζωής και τη σχολική εργασία, της κατανόησης της επικοινωνιακής διάστασης της ελληνικής γλώσσας από τους πρόσφυγες-μαθητές και της κατάκτησης των οπτικοκινητικών δεξιοτήτων για την παραγωγή του γραπτού λόγου.

Έτσι, στο αρχικά τέθηκε μια εισαγωγή, αλλά επίσης και ο σκοπός, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα και η διάρθρωση των κεφαλαίων της εργασίας αυτής. Στη συνέχεια, έγινε μελέτη της διαθέσιμης βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, που σχετίζονται με το θεωρητικό υπόβαθρο του θέματος της παρούσας διπλωματικής. Ακολούθως, παρουσιάστηκε η μεθοδολογία στην οποία βασίστηκε η έρευνα που διεξήχθη, δηλαδή ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας, η διαδικασία διεξαγωγής της, το δείγμα του ερευνώμενου πληθυσμού, το

εργαλείο της έρευνας κ.ο.κ. Μετέπειτα, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη, οργανωμένα σε πίνακες και διαγράμματα, αλλά και διαχωρισμένα σε δύο κατηγορίες: σε προσωπικά στοιχεία και σε ερωτήσεις πάνω στις θεματικές ενότητες του προγράμματος. Στη συνέχεια, έγινε μια σχετική συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε σχέση με το θεωρητικό πλαίσιο που μελετήθηκε.

6.2. Συμπεράσματα εργασίας

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, συμπεραίνεται ότι οι συμμετέχοντες πρόσφυγες που παρακολούθησαν το εν λόγω πρόγραμμα σπουδών του έτους 2018:

1. Κατανοούν και παράγουν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του προγράμματος, σε σωστό επίπεδο έως καλής προσπάθειας.
2. Έχουν εξοικειωθεί οι πρόσφυγες με τους κανόνες της σχολικής τάξης και της σχολικής εργασίας, σε σωστό επίπεδο έως καλής προσπάθειας.
3. Έχουν αποκτηθεί μέσα από το πρόγραμμα εκπαίδευσης, οι βασικές επικοινωνιακές διαστάσεις της ελληνικής γλώσσας.
4. Και έχουν βελτιωθεί οι απαιτούμενες οπτικοκινητικές δεξιότητες για την παραγωγή του γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας σε καλό / ικανοποιητικό βαθμό.

Επομένως, συμπεραίνεται ότι επαληθεύεται η ερευνητική υπόθεση που τέθηκε, δηλαδή οι συγκεκριμένοι πρόσφυγες έχουν κατακτήσει τις βασικές γνώσεις του ανοιχτού προγράμματος για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας του Υπουργείου Παιδείας με σκοπό την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και την ομαλοποίηση της καθημερινότητάς τους στην ελληνική κοινωνία. Αυτό το γεγονός χαρακτηρίζει επιτυχή την εφαρμογή του εν λόγω ανοιχτού προγράμματος σπουδών εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στις τάξεις υποδοχής προσφύγων.

6.3. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Καθώς η παρούσα έρευνα έγινε σε ένα περιορισμένο αριθμό σχολείων στην Αττική, προτείνεται στο μέλλον, να γίνει περαιτέρω έρευνα για τα ανοιχτά προγράμματα σπουδών σε τάξεις υποδοχής προσφύγων σε σχολεία σε ολόκληρη την Ελλάδα. μόνον

έτσι θα γίνει εφικτή η γενικοποίηση συγκεκριμένων συμπερασμάτων. Επίσης, με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουν να γίνουν συσχετίσεις και συγκρίσεις μεταξύ των νομών και των επιμέρους περιοχών της Ελλάδας, π.χ. Αττική ή Θεσσαλονίκη έναντι Σάμου, Χίου, Μυτιλήνης, κλπ. Επιπλέον, σε δεύτερη φάση, προτείνεται στο μέλλον να γίνει σχετική έρευνα για τα αποτελέσματα από ανοιχτά προγράμματα σπουδών σε τάξεις υποδοχής προσφύγων σε σχολεία σε άλλες χώρες και σύγκριση αυτών με εκείνα της Ελλάδας.

Αναφορές

Α. Ελληνικές

- Alfavita.gr (2018). *Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής I ΖΕΠ ΔΕ. Έγγραφο 660/ΓΔ4/3-1-2018 του Υπουργείου Παιδείας.* Ανακτήθηκε από: https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/242105_anoikto-programma-spoydon-gia-ti-didaskalia-tis-ellinikis-glossas-stis-taxeis (στις 2.1.2019).
- Αμπατζιάδου, Β. (2018). *Διδάσκοντας στα προσφυγόπουλα: Μία αποτίμηση της εμπειρίας των εκπαιδευτικών.* Διπλωματική εργασία. Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δόμνα Μιχαήλ. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/992/Αμπατζιάδου%20Βικτώρια.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (στις 20.11.2019).
- Γαλίτης, Π. (2019). *Η εκπαίδευση των προσφύγων μαθητών/τριών στο Λύκειο: Μια εκπαιδευτική διαδρομή με αβέβαιη προοπτική.* Ανακτήθηκε από: https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/287045_i-ekpaideysi-ton-prosfygon-mathiton/trion-sto-lykeio-mia-ekpaideytiki-diadromi-me (στις 2.1.2019).
- Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Φλώρινας (2018). *Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) I ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.* Ανακτήθηκε από: <http://dide.flo.sch.gr/site/?p=21869> (στις 2.1.2019).
- Επιστημονική Επιτροπή για τη Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων (2017). *Το Έργο της Εκπαίδευσης των Προσφύγων. Α. Έκθεση Αποτίμησης του Έργου για την Ένταξη των Παιδιών των Προσφύγων στην Εκπαίδευση (Μάρτιος 2016-Απρίλιος 2017) & Β. Προτάσεις για την Εκπαίδευση των Παιδιών των Προσφύγων κατά το σχολικό έτος 2017-2018.* Αθήνα: ΥΠΠΕΘ.
- Eurostat (2017). *Στατιστικά στοιχεία για τη μετανάστευση και τους μετανάστες.* Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics (στις 20.11.2019).

- Ζαραμπούκα, Α. (2018). *Η ένταξη των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας: Η περίπτωση των Τρικάλων... Τα Τρίκαλα αγκαλιάζουν τους πρόσφυγες!*. Ανακτήθηκε από: <http://cizinci.nidv.cz/wp-content/uploads/2018/10/6.-Athanasia-Zarampouka.-Lyceum-Trikala.-Greek.pdf> (στις 20.11.2019).
- Κουρκουβέλη, Ε. (2018). *Παρουσίαση προγραμμάτων για το μάθημα της γλώσσας στο δημοτικό σχολείο σε πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές*. Διπλωματική εργασία. Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Παλαιολόγου Νεκταρία. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/922/MDE-Kourkouveli%20Evgenia.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (στις 20.11.2019).
- Κολώτας, Κ. (2011). *Αναφορά στο Δάσκαλο (Ανθολόγιο από τη ζωή και το έργο του)*. Λεμεσός: Έκδοση Δήμου Λεμεσού και Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπέζης Κύπρου.
- Μάρκου, Γ. & Παρθένης, Χ. (2011). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση: θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Ε.Κ.Π.Α.
- McLaren, P. (2010/2007). Κριτική Παιδαγωγική: Μία επισκόπηση (μετ. Β. Παππή). Στο Π. Γούναρη & Γ. Γρόλλιος (επ.), *Κριτική Παιδαγωγική, μία συλλογή κειμένων* (σσ. 279-330). Αθήνα: Gutenberg.
- ΟΗΕ - Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (1948). *Οικουμενική διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα*. Ανακτήθηκε από: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf (στις 20.11.2019).
- Παπαγεωργίου, Ε. (2020). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας και Στατιστική*. Σημειώσεις μαθήματος. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.
- Τσιώλης, Γ. (2013). Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί 'ριζικής ασυμβατότητας' στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Δυνατότητες και όρια της μείξης των μεθοδολογιών στην κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα*. Ίων (σσ. 271-292). Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/283497432_G_Tsiolis_E_schese_poiotikes_kai_posotikes_prosengises_sten_koinonike_ereuna_apo_te_these_peri_

[rizikes asymbatotetas' sto syndyasmο e te sympleromatikoteta ton prosengi seon Sto M Pourkos Epim Dynatot](#) (στις 20.11.2019).

Χατζησωτηρίου, Χ., & Ξενοφώντος, Κ., (2014). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: προκλήσεις, παιδαγωγικές θεωρήσεις και εισηγήσεις*. Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα.

<http://www.iep.edu.gr/diapolitismiki/> (ανακτήθηκε στις 2.1.2019).

<https://www.globalcitizen.gr/%CE%B3%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%82/%CF%80%CE%B5%CF%81%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AC/> (ανακτήθηκε στις 2.1.2019).

B. Ξενόγλωσσες

Alsulami, N. D. (2016). Language, Culture and Identity: A Saudi Perspective in the Light of Stuart Hall Argument. *Journal of Modern Education Review*, 6(4), pp. 279-284. Ανακτήθηκε από: <http://www.academicstar.us/UploadFile/Picture/2016-8/201681732948777.pdf> (στις 9.1.2020).

Blommaert, J. (2010). *The sociolinguistics of globalization*. UK, Cambridge: Cambridge University Press.

Brown, H. D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. New York: Longman.

Byram, C., & Morgan, C. (1994). *Teaching and Learning Language and culture*. England: Multilingual Matters Limited.

Catarci, M. & Fiorucci, M. (2016). *Intercultural Education in the European Context: Theories, Experiences, Challenges* (Chapter 7). London and New York: Routledge.

Council of Europe – COE (n.d.). *Project LIAM: www.coe.int/lang-migrants*. Council of Europe – COE, Language Policy Unit (Strasbourg). Ανακτήθηκε από: <https://www.coe.int/en/web/lang-migrants/forms-of-linguistic-integration> (στις 9.1.2020).

Cummins, J. (2000). *Language, power and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

- Duff, P. (2002). The discursive co-construction of knowledge, identity and difference: An ethnography of communication in the high school mainstream. *Applied linguistics*, 23, 289-322.
- Edwards, J. (2009). *Language and Identity. Key topics in sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gropas, R. & Triandafyllidou, A. (2007a). *Cultural Diversity in Greek Public and Political Discourses. A European Approach to Multicultural Citizenship: Legal Political and Educational Challenges*. EMILIE, Contract no. CIT5-CT-2005-028205, D3 Country Reports on Migration and Multiculturalism Discourses. Ανακτήθηκε από: https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2008/05/greece_report_multicultural_discourses_final.pdf (στις 9.1.2020).
- Gropas, R. & Triandafyllidou, A. (2007b). *Greek Education Policy and the Challenge of Migration: An Intercultural View of Assimilation*. EMILIE, ανακτήθηκε από: https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2008/10/greek_education_policy_and_the_challenge_of_migration_triandaf_and_gropas_emilie_wp3_22_nov_07.pdf (στις 9.1.2020).
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices* SAGE. Ανακτήθηκε από: <http://search.proquest.com/docview/839053958?accountid=12528> (στις 9.1.2020).
- Janks, H. (2010). Language, power and pedagogies. In N. H. Hornberger & S. Lee McKay (Eds), *Sociolinguistics and Language Education* (pp. 40-61). Salisbury, UK: Multilingual Matters.
- Giroux, H. A. (2007). Democracy, education, and the politics of critical pedagogy. In P. McLaren & J. L. Kincheloe (Eds.), *Critical pedagogy: Where are we now?* (pp. 1-5). New York: Peter Lang.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Kramsch, C. (1998). *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press.

- Kramersch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Leonard, P. & McLaren, P. (2002). *Paulo Freire: A critical Encounter*. London and N.Y.: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Lucas, T., Villegas, M., A., & Freedson-Gonzalez, M. (2008). Linguistically Responsive Teacher Education: Preparing Classroom Teachers to Teach English Language Learners. *Journal of Teacher Education*, 59, 361-373. Ανακτήθηκε από: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022487108322110> (στις 9.1.2020).
- Maalouf, A. (2001). *In the name of Identity. Violence and the need to belong*. (Translated from the French by B. Bray). Penguin Books. Ανακτήθηκε από: http://veraznanjemir.bos.rs/materijal/in_the_name_of_identity-n_maalouf.pdf (στις 9.1.2020).
- Markou, G. P. & Parthenis, C. (χωρίς χρονολογία). *Intercultural Education in Europe: The Greek Experience*. Ανακτήθηκε από: http://opencourses.uoa.gr/modules/document/file.php/PPP108/%CE%94%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CE%A0%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%84%CE%BF/%CE%86%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%B1/Intercultural%20Education%20in%20Europe_The%20Greek%20Experience%20%28Markou%20-%20Parthenis%29.pdf (στις 9.1.2020).
- Nieto, S. (2010). *Language, Culture and Teaching Critical Perspectives*. Ανακτήθηκε από: <https://epdf.tips/language-culture-and-teaching-critical-perspectives-second-edition-language-cult.html> (στις 9.1.2020).
- Norton, B. (2010). Language and identity. In Hornberger, N., & McKay, S. (eds.), *Sociolinguistics and language education* (pp. 349–369). Bristol, UK: Multilingual Matters.
- Norton, B., & Toohey, K. (2011). Identity, language learning, and social change. *Language Teaching*, 44(4), 412-446.
- Okazaki, T. (2005). Critical consciousness and critical language teaching. *Second Language Studies*, 23(2), 174-202.

- Pessoa, R. R., & Freitas, M. T. U. (2012). Challenges in Critical Language Teaching. *TESOL Quarterly*, 46(4), 753-776.
- Piller, I. (2016). *Linguistic diversity and social justice. An introduction to applied linguistics*. New York, USA: Oxford University Press.
- Sumaya, A. M. (2014). The particularity of identity in Amin Maalouf's Ports of Cell. *Sino-US English Teaching*, 11(9), 707-713. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/286929369_The_Particularity_of_Identity_in_Amin_Maalouf%27_s_Ports_of_Call (στις 9.1.2020).
- Triandafyllidou, A. & Kokkali, I. (2010). *Tolerance and Cultural Diversity Discourses in Greece*. – Italy: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies.
- UNESCO (2006). *UNESCO guidelines on intercultural education*. Paris: UNESCO. Ανακτήθηκε από: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf> (στις 9.1.2020).

Πηγές Εικόνων

Εικόνα Εξωφύλλου: <https://www.kar.org.gr/2018/08/20/mia-anadromi-sta-14-chronia-toy-kyriakatikoy-scholeioy-metanaston/>

Εικόνα 1-2: Προσωπικό Αρχείο SPSS / Ιδία Επεξεργασία

Παράρτημα Α'

«Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», έτους 2018

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Γ'-ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Β- ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
Ταχ. Δ/ση : Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη : 15180 – Μαρούσι
Ιστοσελίδα : <http://www.minedu.gov.gr>
Email : spudonde@minedu.gov.gr
Πληροφορίες : Α. Βάρλα - Β. Θεοδωράκου (Δ.Ε.)
:Ο. Μαραγκού – Κ. Πισλή (Ε.Ε.)
Τηλέφωνο : 210 344 3272-3273 (Δ.Ε.)
: 2103442212-3359 (Ε.Ε.)

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθμός Προτεραιότητας : ΕΞ. ΕΠΕΙΓΟΝ

Μαρούσι, 03-01-2018

Αριθ. Πρωτ.: 660 /ΓΔ4

ΠΡΟΣ: 1) Περιφερειακούς Διευθυντές Π.Ε. και Δ.Ε.

2) Προϊσταμένους Επιστημονικής και
Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δ.Ε.

(μέσω των Περ/κών Δ/νσεων Π.Ε. & Δ.Ε.)

3) Σχολικούς Συμβούλους Δ.Ε. (μέσω των
Περ/κών Δ/νσεων Π.Ε. & Δ.Ε.)

4) Διευθύνσεις Δ.Ε. της χώρας
(μέσω των Περ/κών Δ/νσεων Π.Ε. & Δ.Ε.)

5) Σχολικές μονάδες Δ.Ε. στις οποίες θα
λειτουργήσουν Τ.Υ. Ι ΖΕΠ

(μέσω των Δ.Δ.Ε. της χώρας)

6) Σιβιτανίδειο Δημόσια Σχολή Τεχνών
και Επαγγελματιών

(info@sivitanidios.gr)

ΚΟΙΝ.: Ι.Ε.Π.

info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: «Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»

Με την με αριθ.41/10-10-2017 Πράξη του, το Δ.Σ. του Ι.Ε.Π. εισηγείται : «Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όπου φοιτούν μαθητές από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, παιδιά πολιτών τρίτων χωρών και προσφυγόπαιδες που διαμένουν σε κέντρα ή δομές φιλοξενίας του ελληνικού κράτους ή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ.»

Το προτεινόμενο Ανοικτό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας στις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ.) Ι ΖΕΠ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λαμβάνει υπόψη τα επίπεδα ελληνομάθειας (Α1: Στοιχειώδης Γνώση, Α2: Βασική Γνώση για παιδιά) του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ) καθώς και τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού (μηδενική ή ελάχιστη γνώση της ελληνικής γλώσσας, μη συστηματική σχολική φοίτηση ή/και μακρά απουσία από το σχολείο, περιορισμένη έως ελάχιστη εμπειρία χρήσης αλφαβητικής γραφής). Γενικός σκοπός της φοίτησης στην Τ.Υ. Ι είναι η διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας ώστε οι μαθητές/τριες να κατανοούν και να παράγουν προφορικό και γραπτό λόγο σε βαθμό που να τους επιτρέπει να ενταχθούν σταδιακά πλήρως στην κανονική τάξη.

Ειδικά για τα παιδιά πρόσφυγες, που μάλιστα ενδέχεται να μην έχουν φοιτήσει προηγουμένως σε Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση Προσφύγων ή σε σχολεία της χώρας προέλευσης, η φοίτηση στις Τ.Υ. Ι συνδέεται άμεσα με την εξοικείωσή τους με τους κανόνες σχολικής ζωής και

τη σχολική εργασία. Για τους λόγους αυτούς οι προτεινόμενες θεματικές έχουν στόχο να κατευθύνουν τον/την εκπαιδευτικό στην επιλογή των γλωσσικών στοιχείων που θα διδάξει ώστε αυτά να συνδυάζονται με τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών (π.χ. προσαρμογή στη σχολική ζωή, γνωριμία με τον ελληνικό και ευρωπαϊκό πολιτισμό). Ωστόσο, ο βαθμός εμβάθυνσης, το εύρος των μορφοσυντακτικών δομών, ο βαθμός στον οποίο θα εντάξει στοιχεία από άλλα γνωστικά αντικείμενα και ο ρυθμός διδασκαλίας είναι στοιχεία που ο/η εκπαιδευτικός καλείται να προσδιορίζει, καθώς θα «γνωρίζει» τους μαθητές/μαθήτριες της Τ.Υ. Ι ΖΕΠ, διαμορφώνοντας ανάλογα το εκπαιδευτικό υλικό που είναι δυνατό να αντλήσει από τα σχολικά εγχειρίδια, καθώς και από τη σχετική πλατφόρμα υλικού Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (<http://www.iep.edu.gr/diapolitismiki/>).

Συμπληρωματικές παρατηρήσεις:

1. Κατά την εφαρμογή του προτεινόμενου προγράμματος σπουδών είναι σκόπιμο να δίνεται έμφαση στην επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας μέσα από αυθεντικές καταστάσεις επικοινωνίας και όχι μέσα από στεία παραδοσιακή διδασκαλία (π.χ. λίστες λεξιλογίου και διακριτή διδασκαλία γραμματικής). Αντίθετα, προτείνεται η διδασκαλία με σκοπό την ανάδυση των γραμματικών φαινομένων μέσα από την επικοινωνία (π.χ. κατά τη διδασκαλία της θεματικής ενότητας «Αγορά» διδάσκεται ή/και εμπεδώνεται η χρήση ενικού και πληθυντικού αριθμού, κατά την ανταλλαγή προσωπικών πληροφοριών διδάσκονται ή/και εμπεδώνονται οι προσωπικές αντωνυμίες).

2. Λόγω της ελλιπούς και μη συστηματικής προηγούμενης σχολικής φοίτησης πολλών μαθητών/τριών καθώς και πιθανής περιορισμένης εξοικείωσης με το ελληνικό αλφάβητο είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί να εντάσσουν στη διδασκαλία τους τις παρακάτω δεξιότητες μέχρι να κατακτηθούν από τους μαθητές/τριες:

- να κρατούν σωστά και σταθερά το μολύβι,
- να ανοίγουν τα βιβλία και τετράδια με φορά από τα δεξιά προς τα αριστερά,
- να γράφουν με φορά από τα αριστερά προς τα δεξιά,
- να αντιγράφουν από τον πίνακα ή/και από το βιβλίο,
- να αναγνωρίζουν τα γράμματα και να τα διακρίνουν από άλλα σύμβολα/σχήματα,
- να γράφουν τα γράμματα με τη σωστή φορά και να αντιστοιχίζουν τα μικρά με τα κεφαλαία.

3. Για τη βέλτιστη υποστήριξη των μαθητών/τριών κατά την παρακολούθηση μαθημάτων στην κανονική τους τάξη είναι απαραίτητη η συνεργασία του/της εκπαιδευτικού της Τ.Υ. Ι ΖΕΠ με τους/τις εκπαιδευτικούς των αντίστοιχων κανονικών τάξεων, προκειμένου να εντάσσει στη διδασκαλία του γλωσσικά στοιχεία των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων.

4. Είναι απαραίτητο ο Σύλλογος Διδασκόντων/ουσών να συνεργάζεται συστηματικά με τον/την εκπαιδευτικό της Τ.Υ. Ι ΖΕΠ με σκοπό την παρακολούθηση της πορείας φοίτησης γενικώς, και της ελληνομάθειας ειδικότερα, καθώς και της προσαρμογής των μαθητών/τριών, ώστε ο Σύλλογος να προβαίνει σε αποφάσεις σχετικά με τη σταδιακή πλήρη ένταξη των μαθητών/τριών στην κανονική τάξη.

Τ.Υ. Ι ΖΕΠ σε Γυμνάσιο, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ	Θεματικές ενότητες	Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Βασικό λεξιλόγιο
1.	Γνωριμία με τον/την καθηγητή/τρια και τους/τις συμμαθητές/ήτριες	Να λένε και να γράφουν το όνομά τους. Να λένε τα ονόματα των συμμαθητών/τριών τους. Να αναγνωρίζουν τους ρόλους στη σχολική κοινότητα. Να χρησιμοποιούν τις σωστές προσφωνήσεις (κύριος, κυρία) όταν απευθύνονται στον/στην καθηγητή/τρια τους.	Πώς σε λένε Με λένε Είμαι ο/η Τον/Την λένε Ποιος είναι ; Πώς λέγεται; Διευθυντής/ντρια, Καθηγητής/τρια, Μαθητής, Μαθήτρια, Συμμαθητής, Συμμαθήτρια
2.	Γνωριμία με το σχολικό περιβάλλον	Να κατανοούν το καθημερινό σχολικό πρόγραμμα. Να αναγνωρίζουν βασικά αντικείμενα και τους χώρους του σχολικού περιβάλλοντος. Να διατυπώνουν προφορικά απλές ερωτήσεις για τον σχολικό χώρο και τα αντικείμενα μέσα σε αυτόν. Να αναγνωρίζουν τις αντίστοιχες λέξεις σε καρτέλες, ταμπέλες και ετικέτες.	Ονομασία μαθημάτων Ημέρες εβδομάδας Μάθημα, Διάλειμμα Τάξη, Τμήμα, αίθουσα, αυλή, κυλικείο, τουαλέτα Θρανίο, καρέκλα, βρύση, νερό, πίνακας, βιβλίο, τετράδιο, χαρτί, μολύβι, στυλό Πόρτα, παράθυρο Ηλεκτρονικός Υπολογιστής Πού είναι το μολύβι; Πού είναι η τουαλέτα; Δεξιά, αριστερά Πάνω, κάτω, δίπλα , μπροστά, πίσω, ανάμεσα
3.	Κανόνες σχολικής ζωής	Να μάθουν τους βασικούς κανόνες σχολικής ζωής. Να κατανοούν και να ανταποκρίνονται σε προφορικές οδηγίες σχολικής εργασίας.	Ανοίξτε τα βιβλία στη σελίδα... Αντιγράψτε από τον πίνακα Αντιγραφή Μαζέψτε τα πράγματά σας Κάθισε Ησυχία, παρακαλώ Επαναλαμβάνω, επαναλάβετε Γράφω, γράψε Μπορώ να ρωτήσω; Μπορώ να πάω τουαλέτα; Δεν καταλαβαίνω

			Δείξτε μου
4.	Η συμμετοχή στην ομάδα	<p>Να μιλούν για τον εαυτό τους ως μέλη μιας κοινωνικής ομάδας (π.χ. οικογένεια, σχολείο).</p> <p>Να εκφράζουν με ευγενικό τρόπο ερωτήσεις, προτάσεις/ιδέες, επιθυμίες και διαφωνίες.</p> <p>Να δίνουν απλά παραδείγματα συνεργασίας, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στο πλαίσιο μιας ομάδας.</p>	<p>Ομάδα, μέλος</p> <p>Οικογένεια, σχολείο, κοινωνία, κράτος</p> <p>Δικαίωμα, υποχρέωση, επιθυμία, κανόνες</p> <p>Σεβασμός</p> <p>Ελλάδα, Ευρώπη, Ασία, Αφρική</p> <p>Θα ήθελα να...</p> <p>Μπορώ να....</p> <p>Συμφωνώ γιατί...</p>
5.	Γνωριμία με το ελληνικό αλφάβητο	<p>Να αναγνωρίζουν και να διαβάζουν τα γράμματα.</p> <p>Να γράφουν τα γράμματα με τη σωστή φορά και να αντιστοιχίζουν τα μικρά με τα κεφαλαία.</p> <p>Να τονίζουν σωστά τις λέξεις που χρησιμοποιούν στον προφορικό λόγο ή στις λέξεις που αντιγράφουν.</p>	<p>Αλφάβητο</p> <p>Κεφαλαία</p> <p>Μικρά</p>
6.	Ο εαυτός μου	<p>Να κατανοούν και να απαντούν σε απλές ερωτήσεις για τον εαυτό τους.</p> <p>Να διατυπώνουν απλές ερωτήσεις για να ζητούν πληροφορίες για τους /τις συμμαθητές/τριές τους.</p> <p>Να διακρίνουν ηλικίες και φύλο (εισαγωγή στους αριθμούς από το 1 έως το 100).</p> <p>Να γράφουν απλές προτάσεις με το ρήμα είμαι.</p>	<p>Είμαι ο/η...</p> <p>Κατάγομαι από...</p> <p>Μιλώ ...</p> <p>Μου αρέσει... Δεν μου αρέσει</p> <p>Είμαι ... Δεν είμαι...</p> <p>Είμαι ... χρονών...</p> <p>Είμαι αγόρι</p> <p>Είμαι κορίτσι</p> <p>Πώς σε λένε; Πώς τον /τη λένε;</p> <p>Από πού είσαι;</p> <p>Πόσο χρονών είσαι;</p> <p>Έχεις αδέρφια;</p> <p>Τι σου αρέσει;</p> <p>Γιαγιά, Παππούς, Μητέρα, Πατέρας</p> <p>Άνδρας, Γυναίκα, Παιδί, Αγόρι, Κορίτσι</p>
7.	Η καθημερινότητά μου	<p>Να μιλάνε για το καθημερινό τους πρόγραμμα και τη σχολική τους ζωή.</p> <p>Να διατυπώνουν απλές ερωτήσεις για την καθημερινότητα των άλλων.</p> <p>Να λένε και να γράφουν τις ημέρες της εβδομάδας.</p>	<p>Ξυπνάω...</p> <p>Ημέρες της εβδομάδας..</p> <p>Το σχολείο μου έχει</p> <p>Τα μαθήματά μου είναι</p> <p>Οι φίλοι μου είναι...</p> <p>Το αγαπημένο μου</p>

		Να διαβάζουν ένα πρόγραμμα δραστηριοτήτων.	μάθημα είναι... Το αγαπημένο μου σπορ είναι Τι τάξη πας; Ποιο σπορ σου αρέσει;
8.	Περιγραφή εξωτερικών χαρακτηριστικών ανθρώπων	Να περιγράφουν εξωτερικά χαρακτηριστικά. Να γράφουν απλές προτάσεις με το ρήμα έχω. Να χρησιμοποιούν σωστά τα σημεία στίξης.	Είμαι... Δεν είμαι... Έχω... Δεν έχω... Έχω μαύρα(...) μαλλιά Έχω μακριά/κοντά μαλλιά Έχω σγουρά / ίσια μαλλιά Νέος / ηλικιωμένος Μικρό /Μεγάλο Ψηλός / Κοντός
9.	Τα μέρη του σώματος Αγωγή υγείας	Να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν τα μέρη του σώματος . Να αντιστοιχίζουν τα μέρη του σώματος με σχετικά ρήματα. Να διατυπώνουν απλές προτάσεις για την κατάσταση της υγείας τους. Να απαντούν σε απλές ερωτήσεις για την υγεία τους. Να αναφέρουν συνήθειες για τη διατήρηση της υγείας τους. Να χρησιμοποιούν τον ενικό ή τον πληθυντικό αριθμό, όταν αναφέρονται στα μέρη του σώματος. Να γράφουν το βασικό λεξιλόγιο μέσα σε απλές προτάσεις.	Κεφάλι - πρόσωπο Χέρι/χέρια/ Δάχτυλο/δάχτυλα (κρατώ, γράφω) Πόδι/πόδια (περπατώ, τρέχω) Μύτη – μυρίζω Μάτια – βλέπω Αυτιά – ακούω Στόμα – τρώω, μιλώ Δόντι/ δόντια –μασώ , δαγκώνω Καρδιά (χτυπάει) Λαιμός-καταπίνω Μαλλιά-χτενίζω Είμαι υγιής/ άρρωστος Πονάω /ει Γιατρός / Χρειάζομαι γιατρό. Εμβόλιο/α Νοσοκομείο Έχω πυρετό, ζαλίζομαι Πώς είσαι; Είμαι /δεν είμαι καλά. Υγεία / ασθένεια Πλένω τα χέρια μου Βουρτσίζω τα δόντια μου
10.	Ρούχα	Να αναγνωρίζουν και να κατονομάζουν τα είδη ρούχων. Να αντιστοιχίζουν τα είδη ρούχων με τις εποχές του χρόνου και τις καιρικές συνθήκες. Να περιγράφουν τα ρούχα με βάση τα χρώματα και τα μεγέθη.	Φορώ, βγάζω Ντύνομαι Βρέχει , φυσάει Χειμώνας, καλοκαίρι, άνοιξη, φθινόπωρο Ζεσταίνομαι / Κρυώνω Καπέλο, παντελόνι,

		<p>Να χρησιμοποιούν τον ενικό και πληθυντικό αριθμό για τα είδη των ρούχων. Να διαβάζουν απλές οδηγίες.</p>	<p>μπλούζα, παπούτσια... Χρώματα Μικρό/μεγάλο Στενό/φαρδύ</p>
11.	Ενέργειες - απλές δραστηριότητες	<p>Να χρησιμοποιούν σωστά ρήματα στον Ενεστώτα, για να περιγράψουν απλές δραστηριότητες. Να αναγνωρίζουν το σχήμα Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο. Να γράφουν απλές προτάσεις.</p>	<p>Πηγαίνω/ πηγαίνεις/πηγαίνει Πηγαίνουμε/πηγαίνετε/πηγαίνουν στο σχολείο Ανοίγω το βιβλίο Μπορώ / Δεν μπορώ</p>
12.	Συναισθήματα	<p>Να αφηγούνται μια απλή ιστορία με αναφορά σε συναισθήματα. Να διαβάζουν μικρά κείμενα και να τα συσχετίζουν με συναισθήματα.</p>	<p>Χαίρομαι /Λυπάμαι Είμαι χαρούμενος/χαρούμενη/ χαρούμενοι/ες Χαρά / Λύπη Πολύ / Λίγο</p>
13.	Φαγητό	<p>Να κατονομάζουν και να γράφουν καθημερινά φαγητά και σχετικά αντικείμενα. Να χρησιμοποιούν ρήματα και προσδιορισμούς για το φαγητό. Να κατονομάζουν τις μονάδες μέτρησης για τη μάζα και τον όγκο. Να διαβάζουν βασικά συστατικά σε συσκευασίες τροφίμων.</p>	<p>Κουζίνα, πιάτο, πιρούνι... Τρώω, Πίνω Πεινάω, Διψάω Είδη φαγητών / Είδη φρούτων Ζεστό , κρύο Μου αρέσει / Δεν μου αρέσει Βασικά συστατικά (ζάχαρη, αλάτι, νερό) Πυραμίδα διατροφής Πολλά, λίγα Πόσο ζυγίζει; Ζυγίζει ... κιλά/γραμμάρια ζυγαριά Κιλό, γραμμάριο, λίτρο (Kg, g, L) (κ, γρ. λ.)</p>
14.	Σχήματα, μαθηματικά σύμβολα και πράξεις	<p>Να αναγνωρίζουν τα βασικά γεωμετρικά σχήματα και να τα ονομάζουν. Να κατονομάζουν τις βασικές μαθηματικές πράξεις και να τις αντιστοιχίζουν στα μαθηματικά σύμβολα που χρησιμοποιούνται. Να κατανοούν απλές εκφωνήσεις ασκήσεων στα μαθηματικά.</p>	<p>Σχήματα Τετράγωνο, Τρίγωνο, Κύκλος, Γωνία, Ευθεία Πρόσθεση, Αφαίρεση, Πολλαπλασιασμός, Διαίρεση Συν, πλην, επί, δια, ίσον, κόμμα + , - , * , ÷ , = , Άθροισμα Σύνολο,</p>

			Γινόμενο Πηλίκο Διαφορά
15.	Χρόνος	<p>Να αναγνωρίζουν και να γράφουν την ημερομηνία και την ώρα.</p> <p>Να ρωτούν και να απαντούν τι ώρα είναι.</p> <p>Να χρησιμοποιούν τα ρήματα στον Ενεστώτα και στον Αόριστο.</p> <p>Να προσδιορίζουν χρονικά τις πράξεις τους.</p> <p>Να χρησιμοποιούν διάφορους τύπους ρολογιών (αναλογικά, ψηφιακά).</p> <p>Να χρησιμοποιούν ημερολόγια.</p> <p>Να γράφουν απλές προτάσεις με μορφή προσωπικού ημερολογίου.</p> <p>Να αφηγούνται μια απλή ιστορία.</p>	<p>Ημέρες, Μήνες, Έτος, Εβδομάδα</p> <p>Λεπτό, Ώρα</p> <p>Χθες, σήμερα, αύριο</p> <p>Τώρα, πριν, μετά</p> <p>Νωρίς, αργά</p> <p>Πρώτα, ύστερα, στο τέλος</p> <p>Αυτή την εβδομάδα / την επόμενη εβδομάδα</p> <p>Ξεκινάω / τελειώνω</p> <p>Τι ώρα είναι;</p> <p>Η ώρα είναι...</p> <p>Πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ</p> <p>Φέτος, πέρυσι</p> <p>Πόσο διαρκεί;</p> <p>Πότε έγινε;</p>
16.	Καιρικές συνθήκες	<p>Να διατυπώνουν ερωτήσεις για τον καιρό.</p> <p>Να περιγράφουν βασικά καιρικά φαινόμενα.</p> <p>Να κατανοούν σύμβολα για την περιγραφή των καιρικών συνθηκών.</p> <p>Να κατανοούν ένα μετεωρολογικό δελτίο.</p> <p>Να γνωρίζουν τη μονάδα μέτρησης της θερμοκρασίας (βαθμός Κελσίου).</p> <p>Να χρησιμοποιούν ρήματα σε χρόνο Μέλλοντα.</p>	<p>Τι καιρό έχει;</p> <p>Τι καιρό θα κάνει αύριο;</p> <p>Βρέχει, χιονίζει, έχει κρύο, έχει ζέστη</p> <p>Εποχές</p> <p>Ήλιος, ουρανός, σύννεφα, αέρας, βροχή, χιόνι</p> <p>Βαθμοί Κελσίου (°C)</p> <p>Θερμόμετρο, θερμοκρασία</p>
17.	Αγορά	<p>Να χρησιμοποιούν τον ενικό και πληθυντικό αριθμό.</p> <p>Να αναγνωρίζουν και να λένε τις τιμές των προϊόντων.</p> <p>Να αναγνωρίζουν το σύμβολο του νομίσματος που χρησιμοποιούν.</p> <p>Να κάνουν προφορικά ερωτήσεις για τις τιμές.</p> <p>Να κατονομάζουν βασικά καταστήματα και επαγγέλματα.</p> <p>Να κατανοούν απλούς διαλόγους</p>	<p>Πόσο κάνει;</p> <p>Κάνει ... ευρώ.</p> <p>Είναι φτηνό</p> <p>Είναι ακριβό.</p> <p>Κοστίζει ... ευρώ.</p>

18.	Υπηρεσίες	<p>Να κατονομάζουν βασικές υπηρεσίες και επαγγέλματα.</p> <p>Να διατυπώνουν προφορικά ερωτήσεις για να εξυπηρετηθούν σε μία υπηρεσία.</p> <p>Να διαβάζουν μία απλή ανακοίνωση μίας υπηρεσίας.</p> <p>Να αναφέρουν και να γράφουν βασικά στοιχεία της ταυτότητάς τους (Όνομα, Επίθετο, όνομα πατρός, ημερομηνία γέννησης, διεύθυνση, τηλέφωνο).</p>	<p>Πού πρέπει να πάω; Τι χαρτιά χρειαζομαι; Αυτό είναι το διαβατήριό μου. Διαβατήριο, πιστοποιητικό, δελτίο, κάρτα, βιβλιάριο εμβολιασμού. Ανακοίνωση</p>
19.	Επικοινωνία – σύγχρονα μέσα επικοινωνίας	<p>Να κατονομάζουν βασικά μέσα μαζικής επικοινωνίας.</p> <p>Να διαβάζουν και να κατανοούν απλές οδηγίες χειρισμού ψηφιακών μέσων.</p> <p>Να γράφουν και να διαβάζουν σύντομα μηνύματα.</p>	<p>Τηλέφωνο / Κινητό τηλέφωνο Υπολογιστής Τηλεόραση, Διαδίκτυο Μικρόφωνο, κάμερα, ακουστικά e-mail ηλεκτρονικό μήνυμα Ανοίγω, σβήνω Ρεύμα Καλώδιο</p>
20.	Ψυχαγωγία	<p>Να ονομάζουν διάφορες μορφές ψυχαγωγίας.</p> <p>Να περιγράφουν δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται.</p> <p>Να διατυπώνουν ερωτήσεις για τα ενδιαφέροντα των συμμαθητών/τριών τους.</p>	<p>Σινεμά, Κινηματογράφος, Θέατρο Παιχνίδι Παίζω Βλέπω ταινία Παίζω μπάλα Ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ, γήπεδο, μπάλα, στίβος Αθλητισμός Ποιο άθλημα σου αρέσει; Ποια είναι η αγαπημένη σου ταινία;</p>
21.	Χάρτες - ο χάρτης της Ελλάδας Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	<p>Να αναγνωρίζουν τα βασικά στοιχεία σε έναν γεωφυσικό χάρτη.</p> <p>Να χρησιμοποιούν τον χάρτη της πόλης τους για να δώσουν προφορικές και γραπτές οδηγίες.</p> <p>Να χρησιμοποιούν λεξιλόγιο σχετικό με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς.</p> <p>Να κατανοούν τα βασικά σήματα οδικής κυκλοφορίας.</p>	<p>Βουνά, θάλασσα, ποτάμι, πεδιάδα Χώρα, πρωτεύουσα, πόλη Λεωφορείο, Αυτοκίνητο, Αεροπλάνο, Πλοίο, Τρένο, Μετρό, Τραμ Εισιτήριο, διαδρομή, στάση, σταθμός Πού είναι; Πώς</p>

		<p>Να χρησιμοποιούν τις μονάδες μέτρησης μέτρο και χιλιόμετρο για να περιγράψουν τις αποστάσεις . Να ζητούν και να δίνουν οδηγίες για διαδρομές.</p>	<p>πηγαίνω/εις/ει εκεί; Πόσο μακριά/ κοντά είναι; Πόσο διαρκεί; Πόσο κοστίζει το εισιτήριο; Φανάρι, διάβαση, δρόμος, πεζοδρόμιο Δεξιά, αριστερά, ευθεία Μέτρο, χιλιόμετρο (m, Km)</p>
22.	Γεωγραφία Ευρώπης	<p>Να μπορούν να εντοπίσουν την Ευρώπη στον παγκόσμιο χάρτη και να περιγράψουν τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης (οροσειρές, χερσονήσους, λίμνες, ποτάμια, θάλασσες). Να διαβάζουν και να κατανοούν σύντομα κείμενα για τα μνημεία/αξιοθέατα της Ελλάδας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών.</p>	<p>Χώρες και πρωτεύουσες της Ευρώπης Μεσόγειος θάλασσα Μνημεία Αξιοθέατα Μουσείο</p>
23.	Μεγάλες ανακαλύψεις και εφευρέσεις	<p>Να διαβάζουν και να κατανοούν απλά κείμενα σχετικά με σημαντικές γεωγραφικές ανακαλύψεις και εφευρέσεις.</p>	<p>Τυπογραφία Ηλεκτρισμός Επιστήμες (π.χ. γεωγραφία, ιατρική) Εμβόλια</p>
24.	Η ζωή του Έλληνα πολίτη	<p>Να γνωρίσουν το πολίτευμα της Ελλάδας και να κατανοούν βασικό λεξιλόγιο σχετικό με τη δημοκρατία. Να διαβάζουν και να κατανοούν απλά κείμενα για τις σπουδές και τα επαγγέλματα στην Ελλάδα.</p>	<p>Δημοκρατία, δικαιώματα και υποχρεώσεις Έλληνας πολίτης Εκλογές, νόμος Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο, Πανεπιστήμιο/Πολυτεχνείο Γιατρός, μηχανικός, ηλεκτρολόγος, πωλητής/τρια, δάσκαλος/δασκάλα, αγρότης</p>

25.	Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το άτομο - Ευρωπαίος πολίτης – Διεθνής κοινότητα	Να μάθουν τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Να γνωρίσουν βασικούς Διεθνείς Οργανισμούς. Να κατανοούν απλά κείμενα που αναφέρονται στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της Ευρώπης, στη σημασία της ειρήνης και του αλληλοσεβασμού.	Ευρωπαϊκή Ένωση κράτη-μέλη Ευρωπαίος πολίτης Σεβασμός Πολυπολιτισμικότητα Διεθνείς Οργανισμοί ΟΗΕ Ύπατη Αρμοστεία για πρόσφυγες Διεθνής Αμνηστία
26.	Στοιχεία από άλλα γνωστικά αντικείμενα	Να διαβάζουν και να κατανοούν σύντομα κείμενα από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα της τάξης τους.	

Παρακαλούμε, να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Παράρτημα Β'

Ερωτηματολόγιο

Αριθμός ερωτηματολογίου:

Ημερομηνία:

Προσωπικά Στοιχεία

A1. Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

A2. Ηλικία: < 20 , 20 - 25, 26-30, 31-35, 36-40, >40

A3. Επάγγελμα:

- Τεχνίτης,
- Εκπαιδευτικός,
- Μηχανικός Διπλωματούχος.
- Αγρότης,
- Υπάλληλος γραφείου,
- Επιστήμονας (ιατρός, δικηγόρος)
-

A4. Επίπεδο εκπαίδευσης στη χώρα προέλευσης:

A5. Διάστημα παραμονής στην Ελλάδα (μήνες):

A6. Άλλη γλώσσα:

A7. Χώρα προέλευσης:

Ποσοστό Σωστών απαντήσεων:

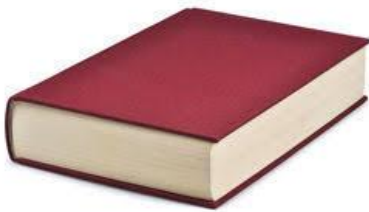
Ποσοστό Καλών προσπαθειών:

Ερωτήσεις πάνω στις θεματικές ενότητες του προγράμματος

B1. Γράψτε το όνομά σας:

B2. Ονομάστε το αντικείμενο της εικόνας.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B3. Ποια λέξη ταιριάζει για την παρακάτω εικόνα σαν μια ομάδα.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B4. Ανοίξτε τα βιβλία στη σελίδα 30.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B5. Ημέρες τις εβδομάδας. Τρίτη, Τετάρτη , Πέμπτη ,..... Σάββατο.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B6. Κυκλώστε τα Μικρά γράμματα της Αλφαβήτας, των Κεφαλαίων Γ, Δ, Ζ, και Σ.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B6. Ονομάστε τα φύλα.

Σωστό- Λάθος – Καλή προσπάθεια

B8. Το κορίτσι της εικόνας έχειμαλλιά.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B9. Ενώνω όποια ταιριάζουν.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

Μάτι Κεφάλι Χέρι Αυτί Δόντι Πόδι

B10. Παρατηρώ τις εικόνες και γράφω δίπλα τις εποχές του χρόνου.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B11. Παρατηρώ την εικόνα και συμπληρώνω το κατάλληλο ρήμα στην πρόταση.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

Τα παιδιά στο σχολείο.

B12. Παρατηρώ την εικόνα και επιλέγω την κατάλληλη λέξη.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

Χαρά - Λύπη

B13. Παρατηρώ τις εικόνες και γράφω ότι βλέπω.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

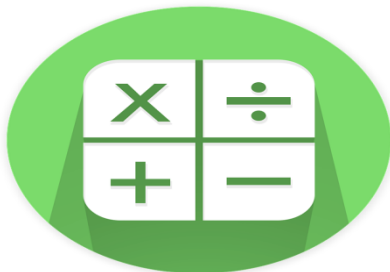
.....

.....

.....

B14. Βάλτε δίπλα στην μαθηματική πράξη, το σωστό σύμβολο.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

Πρόσθεση ____

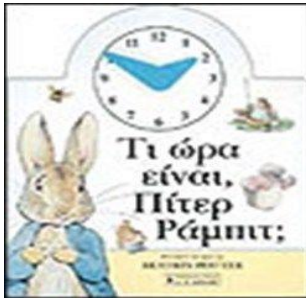
Αφαίρεση ____

Πολλαπλασιασμός ____

Διαίρεση ____

B15. Τι ώρα είναι? _____

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

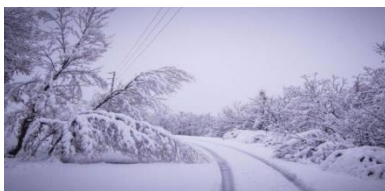

B16. Αντιστοιχίζω.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

Έχει ζέστη

Βρέχει

Χιονίζει

B17. Κυκλώστε το κρατικό έγγραφο που απεικονίζεται στην εικόνα.

Πιστοποιητικό, διαβατήριο, βιβλιάριο εμβολιασμού.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

B18. Συμπληρώνω την πρόταση.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

Το απορρυπαντικό..... 11,30 Ευρώ

B19. Αντιστοιχίζω την εικόνα με τη λέξη.

Σωστό - Λάθος – Καλή προσπάθεια

Τηλέφωνο

Τηλεόραση

Διαδίκτυο

Υπολογιστής

B20. Γράψτε ποιο άθλημα σας αρέσει.

Σωστό – Λάθος – Καλή προσπάθεια

B21. Γράψτε την κατάλληλη λέξη που αντιστοιχεί στην εικόνα.(Πλοίο, λεωφορείο, αυτοκίνητο)

Σωστό – Λάθος –Καλή προσπάθεια

.....

B22. Γράψτε τα μνημεία/Αξιοθέατα της Ελλάδας.

Σωστό – Λάθος –Καλή προσπάθεια

.....

.....

B23. Το Πολίτευμα της Ελλάδας είναι η

Σωστό – Λάθος –Καλή προσπάθεια

B24. Αντιστοιχίστε (Γιατρός, μηχανικός, ηλεκτρολόγος, αγρότης)

Σωστό – Λάθος –Καλή προσπάθεια

B25. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετέχουν κράτη. (22 , 26. 18, 28)

Σωστό – Λάθος –Καλή προσπάθεια